

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 21 februari 1931 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 23 januari 1931 dagtecknad proposition, nr 42, vilken hänvisats till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för angivna dag, föreslagit riksdagen att för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkta grunder, av visst tillägg till priset för 1931 års sockerbetsodling anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor. *Propositionen.*

Inom riksdagen hava därjämte i sockerfrågan väckts följande elva motioner, av vilka de med nummer I: 118, I: 121, I: 204, II: 159 och II: 344 hänvisats till bevillningsutskottet samt de övriga I: 203, II: 336, II: 337, II: 340, II: 341 och II: 343 till jordbruksutskottet. I samband med motionernas omnämnande här nedan återgivas av vederbörande motionärer gjorda yrkanden. *Motioner.*

Motioner väckta inom första kammaren:

av herrar *Westman* och *Löfvander* (I: 118), däri hemställes, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående verkningarna i olika hänseenden av nu rådande anordning med särskilt tullskydd för raffinering av utländskt råsocker, samt om framläggande av de förslag, vartill utredningen kan anses föranleda;

av herr *Trygger m. fl.* (I: 121), lika lydande med nedannämnda motion i andra kammaren nr 159;

av herr *Löfvander m. fl.* (I: 203), däri hemställes, att riksdagen måtte vidtaga den ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 42, att ett minimipris av 2 kronor 45 öre för 100 kilogram sextonprocentiga sockerbeter garanteras odlarna för hela den kontraktsevenligt odlade arealen samt för detta ändamål anvisa ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor för nästa budgetår;

av *desamma* (I: 204), däri hemställes, att riksdagen måtte besluta, att för socker hänförligt till tulltaxenummer 120 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxa skall under tiden från

och med den 1 mars 1931 till och med februari månad 1932 eller den tidigare dag i februari månad 1932, som Kungl. Maj:t bestämmer, tullen utgå med 14 kronor för 100 kilogram, att bestämmelse härom skall såsom en anmärkning till nämnda tulltaxenummer intagas i tulltaxan, samt att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att fastställa de grunder, som härvid skola tillämpas, och utfärda härför erforderliga bestämmelser.

Motioner väckta i andra kammaren:

av herr *Lindman m. fl.* (II:159), däri hemställes, att riksdagen måtte besluta, att för socker, hänförligt till tulltaxenummer 120 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxa, skall under tiden från och med den 1 mars 1931 till och med den 28 februari 1932 eller den tidigare dag i februari 1932, Kungl. Maj:t bestämmer, tullen utgå med 18 kronor för 100 kilogram, att bestämmelse härom skall såsom en anmärkning till nämnda tulltaxenummer intagas i tulltaxan, samt att följande grunder härvid skola tillämpas:

1) Det förutsättes, att tullsatserna å övriga sockerfabrikat under ovan angivna tid icke ändras.

2) Genom tullhöjningen antages vederbörande sockerbolags priskurantpris å socker kunna höjas med 8 öre per kilogram, därifrån dock avgår den rabatt, som tillkommer grosshandlarna, beräknad till 4 procent. Bolagets merinkomst på grund av tullhöjningen under den period, som enligt betodlingskontrakten ligger till grund för regleringen av 1931 års sockerbetspris, kommer således att utgöra 7.68 öre för varje kilogram socker, som sålts under tiden från tullhöjningens ikraftträdande till sagda periods slut. Av denna merinkomst går på grund av kontraktet en del till odlarna genom förhöjt pris å samtliga till kampanjen 1931/1932 levererade betor. Återstoden av merinkomsten skall av bolaget enligt här nedan under 3)—5) angivna grunder utbetalas som tilläggspris för viss del av de betor, som enligt nu gällande flerårskontrakt odlas under 1931 och levereras under kampanjen 1931/1932, eller, i den mån den ej härför åtgår, redovisas och inlevereras till statsverket.

3) För odlare, som 1927, 1928, 1929 eller 1930 odlat betor enligt ettårigt kontrakt och tecknar kontrakt för 1931, skall vad ovan under moment 2) sägs om tilläggspriset fördelning gälla, dock för högst den areal, nu avsedd odlare i medeltal odlat under 1927, 1928 och 1929, eller, om odling ägt rum endast 1930, den under 1930 odlade arealen.

4) Därest odlare med kontraktsevenlig rätt att obegränsat öka sin kontraktsevenliga areal enligt särskild skriftlig överenskommelse med vederbörande sockerbolag under något av åren 1928, 1929 eller 1930 odlat betor å större areal än den, för vilken enligt förestående regler tilläggspris må erhållas, äger sådan odlare rätt att erhålla tilläggspris för den högsta areal, som under något av nämnda år odlats.

5) Tilläggspris utgår endast, därest det kontraktsevenliga grundpriset

för 100 kilogram sockerbetor med 16 % sockerhalt understiger 2 kronor 45 öre, därvid tilläggspriset för 100 kilogram sextonprocentiga betor utgör skillnaden mellan 2 kronor 45 öre och sagda grundpris.

6) Redovisning till statsverket rörande den i moment 2) här ovan avsedda merinkomsten skall ske senast den 15 mars 1932, då även statsverket eventuellt tillkommande överskott skall av bolaget inlevereras. Gäller tullhöjningen efter den 31 januari 1932, skall återstoden av bolagets därigenom uppkomna merinkomst, beräknad enligt grunder, som i moment 2) här ovan sägs angående beräkning av där omförmäld återstod, redovisas och inlevereras till statsverket i den ordning, Kungl. Maj:t bestämmer.

Kungl. Maj:t utfärdar nödiga bestämmelser angående kontrollering av i detta moment avsedda redovisningars riktighet, och vederbörande sockerbolag är pliktigt tillhandahålla allt det material, som är erforderligt för kontrollens verkställande.

7) I enlighet med utfästelser från sockerbolagen till 1929 års sockersakkunniga lämna bolagen av egna medel visst ytterligare fraktbidrag till betodlarna;

av herr *Herou m. fl.* (II: 336), däri hemställes, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 42;

av herr *Sköld m. fl.* (II: 337), däri hemställes, att riksdagen måtte i samband med godkännande av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 42 1:o förklara, att tilläggspris av statsmedel för under 1931 odlade sockerbetor endast skall utgå till odlare, som i enlighet med avgiven förbindelse icke under 1931 erbjudit lejd arbetskraft sämre villkor för betskötsel och betupptagning än vad som i detta avseende i allmänhet gällde i orten åren närmast före 1929, 2:o i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att särskilt statsunderstöd för sockerbetsodlingen från och med 1932 må kunna undgås;

av herr *Olsson i Kullenbergstorp m. fl.* (II: 340), lika lydande med motion i första kammaren nr 203;

av *desamma* (II: 341), lika lydande med motion i första kammaren nr 204;

av herr *Månsson i Erlandsro m. fl.* (II: 343), däri hemställes, att riksdagen måtte besluta, att bevilja för budgetåret 1931/1932 ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor för utlämnande av tillägg till priset för 1931 års sockerbetsodling i den mån detsamma understiger 2 kronor 45 öre för 100 kilogram sockerbetor med 16 procents sockerhalt, samt att beträffande grunderna för sockerbetsodlingens stödjande på i motiveringen till motionen angivet sätt de särskilda villkor skola gälla, varom i motiveringen nämnts;

av *desamma* (II: 344), däri hemställes, att riksdagen måtte besluta, att för socker, hänförligt till tulltaxenummer 120 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxa skall under tiden från

och med den 1 mars 1931 till och med 28 februari 1932 eller den tidigare dag i februari 1932, Kungl. Maj:t bestämmer, tullen utgå med tretton kronor för 100 kilogram, *att* bestämmelse härom skall såsom en anmärkning till nämnda tulltaxenummer intagas i tulltaxan, *samt att* beträffande grunderna för sockerbetsodlingens stödjande på angivna sätt de särskilda villkor skola gälla, som omförmälas i motionen i andra kammaren nr 343.

Jämlikt därom träffad överenskommelse mellan bevilningsutskottet och jordbruksutskottet hava förenämnda proposition och motioner hänskjutits till behandling i sammansatt bevilnings- och jordbruksutskott.

*Gällande fem-
årskontrakt
mellan socker-
fabriks-
bolagen och
sockerbets-
odlarna.*

Mellan de svenska sockerfabriksaktiebolagen och de enskilda sockerbetsodlarna ingingos, efter förhandlingar under hösten 1926 inför en av Kungl. Maj:t tillsatt kommission, kontrakt angående leverans av sockerbetor under de fem åren 1927—1931. De mellan svenska sockerfabriksaktiebolaget samt betodlarna träffade femårsavtalen innehålla, bland annat, följande bestämmelser.

Till grund för beräkningen av betpriset lägges medelpriset å 1 kilogram krossad melis (K. 5) enligt svenska sockerfabriksaktiebolagets pris-kurant vid försäljning till engrossister under tiden från den 1 februari det år, betorna odlas, till den 31 januari nästföljande år, sedan därifrån dragits dels sockerskatten och dels den i noteringen ingående engros-rabatten utgörande 4 procent av bruttopriset. Det sålunda framräknade effektiva krossmelispriset utgör grundtalet för betprisberäkningen. För 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt utgör priset 6.5 gånger ovannämnda grundtal (= grundpriset). För varje $\frac{1}{10}$ procent ökning eller minskning i medelsockerhalten röner betpriset ett tillägg eller avdrag av 1 öre för 100 kilogram betor (§ 8 i kontraktet). — Därest enskild odlare önskar att för något av kontraktsåren minska den areal, han enligt kontraktet förbundit sig att odla, är han därtill berättigad för ett år i sänder, för så vitt minskningen avser intill 50 procent av sagda areal samt han härom gör skriftlig anmälan till fabriken, genom att före den 15 mars det år, sådan minskning avses skola ske, lämna uppgift angående storleken av den areal, å vilken han för nästkommande kampanj ämnar odla sockerbetor, vilken areal bliver för det året bindande. Viss möjlighet finnes därjämte för enskild odlare, för vilken fortsatt betodling skulle medföra oöverkomliga svårigheter, att efter särskild anhållan och medgivande i vart fall av sockerfabriken — eller, vid tvist, av den förut nämnda kommissionen — minska sin odling med mera än 50 procent eller helt inställa densamma (§ 14). — Enskild betodlare är berättigad att för särskilt kontraktsår med intill 10 procent öka den areal, han enligt kontraktet förbundit sig att odla, för så vitt han därom gör skriftlig anmälan till fabriken före den 15 mars det år, ökningen avser (§ 15). — Sockerbolaget äger inställa driften vid råsockerfabrik endast för det fall, att för någon fabrik betarealen nedgår under 80 procent av den till fabriken 1924 tecknade arealen eller för fabrik i Skåne under 1,200 hektar. Vill odlare, som tecknat odling till fabrik, som på grund av denna bestämmelse ej igångsättes, leverera till annan fabrik, om vilken överenskommelse träffats mellan bolaget och odlaren, skall så anses, som om odlingen tecknats till denna andra fabrik (§ 16).

Den 9 januari 1929 avlät Kungl. Maj:t *proposition* (nr 7) till riksdagen angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande. Därvid föreslog Kungl. Maj:t riksdagen besluta, att för socker, hänförligt till rubrikerna 158 och 159 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, skulle under tiden från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämde till och med den 31 januari 1930 utgå tull med 13 öre för kilogram samt att bestämmelse härom skulle såsom en anmärkning under nämnda taxerubriker intagas i tulltaxan.

I anledning av propositionen väcktes 1929 inom riksdagen följande sex *motioner*, nämligen: de likalydande motionerna I:86 av herr Leander och II: 73 av herr Bengtsson i Norup, vari hemställdes, att riksdagen måtte anslå 4,300,000 kronor att användas för sockerbetsodlingens säkerställande under år 1929 i enlighet med i motiveringen angivna förutsättningar; de likalydande motionerna I:92 och II:100 (av nyssnämnda motionärer), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts *proposition* nr 7 rörande ökat tullskydd för socker; motionen II: 32 av herr Herou m. fl., däri hemställdes, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts *proposition* nr 7; samt motionen II:289 av herr Sköld m. fl., däri hemställdes, att riksdagen ville *dels* under riksstatens nionde huvudtitel anvisa till understödjande under år 1929 av viss sockerbetsodling i riket och att utgå i överensstämmelse med vad i motivering till motionen anförts ett extra förslagsanslag av 3,000,000 kronor, *dels ock* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om verkställande skyndsammast av utredning rörande ej mindre sockerproduktionens allmänna läge särskilt med hänsyn till förhållandena här i riket än även av möjligheterna för den svenska sockerproduktionens rationalisering.

I utlåtande (nr 1) den 9 februari 1929 hemställde *sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet* I) att riksdagen måtte — med avslag å Kungl. Maj:ts *proposition* nr 7 och med anledning av motionerna I:86, II:73 och II:289 — för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 3,500,000 kronor att användas för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet föreslagna grunder, av visst tillägg till priset för 1929 års sockerbetsodling; II) att riksdagen måtte — i anledning av motionerna I:86, II:73 och II:289 — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om verkställande skyndsammast av utredning, under beaktande av vad utskottet därom anför, rörande ej mindre sockerproduktionens allmänna läge och förutsättningarna för dess på betodling grundade fortbestånd här i riket än även av möjligheterna för den svenska sockerproduktionens rationalisering; ävensom III) att motionerna I:92, II:32 och II:110 måtte anses besvarade genom vad utskottet hemställt under I).

I utskottets motivering uttalades, bland annat, att utskottet förväntade, att betodlare, som för betornas sommarskötsel och upptagning använde

lejd arbetskraft, icke för denna arbetskraft försämrade de villkor, som under senaste år varit i orten allmänt gängse.

Mot utskottets hemställan, som biträdades av elva utskottsledamöter, anmälades *reservationer* av åtta ledamöter, vilka yrkade bifall till propositionen, och av en ledamot, vilken yrkade avslag å såväl propositionen som motionerna om uppförande av anslag på riksstaten för sockerbetsodlingens uppehållande.

Ärendet avgjordes av riksdagen den 16 februari 1929. I båda kamrarna förekommo dubbla omröstningar. I första kammaren utslogs vid den första voteringen Kungl. Maj:ts förslag, varför avgåvos 66 röster, av avslagsreservationen, för vilken avgåvos 73 röster. I huvudvoteringen i denna kammare bifölls därefter nyssnämnda reservation med 70 röster mot 66, vilka senare avgåvos till förmån för utskottets hemställan. I andra kammaren utslogs likaledes vid den första voteringen Kungl. Maj:ts förslag, vilket erhöi 88 röster, av avslagsreservationen, vilken samlade 106 röster. I huvudvoteringen i andra kammaren bifölls därefter nämnda avslagsreservation med 105 röster mot 86 för utskottets hemställan. Resultatet vid frågans avgörande 1929 i riksdagen blev alltså, att samtliga föreliggande förslag om åtgärder till den inhemska sockerbetsodlingens säkerställande avskogs.

1930 års
riksdag.

Sockerfrågan var före även vid 1930 års riksdag. Efter det chefen för jordbruksdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 november 1929 tillkallat särskilda personer att inom departementet biträda med utredning och upprättande av förslag i sockerfrågan (1929 års sockersakkunniga) samt dessa i skrivelse den 28 januari 1930, med överlämnande i form av bilagor av åtskilliga specialundersökningar, redogjort för vad hittills framgått av deras utredningsarbete, beslöt Kungl. Maj:t den 7 februari 1930 avlåta *proposition* (nr 82) till riksdagen angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande. Kungl. Maj:t föreslog därvid riksdagen besluta, att för socker, hänförligt till tulltaxenummer 120 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxa, skulle under tiden från och med den 11 mars 1930 till och med den 28 februari 1931 eller den tidigare dag i februari 1931, Kungl. Maj:t bestämde, tullen utgå med 13 kronor för 100 kilogram samt att bestämmelse härom skulle såsom en anmärkning till nämnda tulltaxenummer intagas i tulltaxan.

Med anledning av propositionen väcktes 1930 inom riksdagen följande tio *motioner*, nämligen: de likalydande motionerna I:236 av herrar Elof Andersson och Leander och II:393 av herr Jeppsson m. fl., däri hemställdes, att riksdagen måtte för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor att användas för sockerbetsodlingens säkerställande under år 1930 i huvudsaklig överensstämmelse med i sockersakkunnigas utredning angivna grunder; de likalydande, av nyss nämnda

motionärer väckta motionerna I:237 och II:394, däri hemställdes om avslag å det i propositionen nr 82 framställda förslaget om höjning av tullen å socker; de likalydande motionerna I:238 av herr Löfvander m. fl. och II:396 av herr Heiding m. fl., däri hemställdes, att riksdagen måtte vidtaga den ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, att ett minimipris av 2 kronor 50 öre per 100 kilogram sextonprocentiga sockerbetor av staten garanterades odlarna för hela den kontraktsevenligt odlade arealen, samt att riksdagen för detta ändamål måtte anvisa ett förslagsanslag å 4,100,000 kronor; motionen I:244 av herr Pålsson, däri hemställdes, att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att lämna sockerfabriksaktiebolagen tillstånd att tullfritt införa råsocker till sådan myckenhet, dock högst sammanlagt 60,000 ton, som erfordrades för att i enlighet med de i sockersakkunnigas betänkande härför angivna grunder åstadkomma där avsedd förbättring i sockerbetspriset för 1930 års odling; motionen I:247 av herr Björnsson, däri hemställdes, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82 måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning angående möjligheten för den svenska sockerindustrin att genom koncentration och omläggning av fabrikationsmetod nedbringa sina tillverkningskostnader samt angående den jämkning beträffande nu gällande tullsatser, som härför kunde vara erforderlig; motionen II:395 av herr Sköld m. fl., däri hemställdes, att riksdagen ville anvisa till understödjande under år 1930 av viss sockerbetsodling i riket och att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motiveringen till motionen anförts ett extra förslagsanslag av 3,000,000 kronor; samt motionen II:402 av herr Herou m. fl., däri hemställdes, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 82.

Propositionen jämte nyssnämnda motioner behandlades i *sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott*, som i utlåtande (nr 1) den 3 mars 1930 hemställde I) att riksdagen måtte — med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 82 och med anledning av motionerna I:236, I:238, II:393, II:395 och II:396 — för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor att användas för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet föreslagna grunder, av visst tillägg till priset för 1930 års sockerbetsodling; II) att motionerna I:237, II:394 och II:402 måtte anses besvarade genom vad utskottet hemställt under I; III) att motionen I:244 måtte, i den mån den ej kunde anses besvarad genom utskottets hemställan under I, icke föranleda någon riksdagens åtgärd; samt IV) att motionen I:247 ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

De av utskottet under punkt I här ovan åsyftade grunder för utlämnande av visst tillägg till priset för 1930 års sockerbetsodling voro följande.

1) För sockerbetor, som odlas under 1930 och levereras till sockerfabrik under kampanjen 1930/1931, betalas genom vederbörande sockerfabriksaktiebolag enligt följande grunder ett tilläggspris i syfte att för nedan angivna odlare och odlingar säkerställa ett pris av 2 kronor 45 öre för 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt.

2) Tilläggspris tillgodokommer odlare, som före 1930 tecknat flerårigt betodlingskontrakt och jämlikt detta under 1930 odlar betor på en areal, ej understigande 70 procent av den i kontraktet ursprungligen tecknade arealen (den ursprungliga arealen) och ej överstigande den ursprungliga arealen. I nu åsyftat fall utgår tilläggspris för betor från hela den odlade arealen.

Odlare med flerårskontrakt, som 1930 odlar betor på mindre areal än 70 procent av den ursprungliga arealen, är ej berättigad erhålla tilläggspris.

Odlare med flerårskontrakt, som 1930 odlar betor på större areal än den ursprungliga arealen, erhåller här avsett av statsmedel utgående tilläggspris endast för betor från den ursprungliga arealen och alltså icke för betor från överskjutande areal. I sist åsyftade fall fördelas den levererade betkvantiteten å den ursprungliga arealen och den överskjutande arealen i förhållande till dessa arealers storlek.

3) För odlare, som 1927, 1928 eller 1929 odlat betor enligt ettårigt kontrakt, skall i tillämpliga delar gälla vad ovan under moment 2 sägs, därvid såsom ursprunglig areal skall räknas den areal, nu avsedd odlare i medeltal odlat under 1927 och 1928, eller, om odling ägt rum endast under 1929, den under 1929 odlade arealen.

4) Därest odlare med kontraktsevenlig rätt att obegränsat öka sin kontraktsevenliga areal enligt särskild skriftlig överenskommelse med vederbörande sockerbolag under något av åren 1928 eller 1929 odlat betor å större areal än den, som enligt förestående regler skulle räknas såsom ursprunglig areal, må såsom ursprunglig areal anses den högsta areal, sådan odlare odlat under 1927, 1928 eller 1929.

5) Tilläggspris utgår endast, därest det kontraktsevenliga grundpriset för 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt understiger 2 kronor 45 öre, därvid tilläggspriset för 100 kilogram sextonprocentiga betor utgör skillnaden mellan 2 kronor 45 öre och sagda grundpris.

6) Sockerfabriksaktiebolagen äga att under den tid, tilläggen av dem utbetalas, successivt och i avräkning utfå statsmedel för ändamålet mot redovisningsskyldighet. Senast den 15 mars 1931 avgiva bolagen slutredovisning. Bolagen äro pliktiga tillhandahålla allt det material, som är erforderligt för statens kontroll av slutredovisningens riktighet.

7) I enlighet med utfästelser från sockerbolagen till 1929 års sockersakkunniga lämna bolagen av egna medel visst ytterligare fraktbidrag till betodlarna.

I sin motivering framhöll utskottet med anledning av ett i motion II:395 framfört förslag om visst uttalande från riksdagens sida angående ackordslönen vid betskötseln, bland annat, att beredande vid sockerbetsodlingen av förbättrade arbetstillfällen i jämförelse med vad under 1929 gällde vore ett av de starkaste motiven för ett ingripande under 1930 till sockerbetsodlingens stödjande. Såsom framginge av den av sockersakkunniga förbragta utredningen, sänktes under 1929 ackordslönen för betskötsel och betupptagning med mellan 10 och 20 procent. Denna sänkning av arbetslönen berodde sannolikt i väsentlig grad på den minskade tillgången på arbetstillfällen. Genom den utsträckta betodling, som borde bliva resultatet av ett bifall till utskottets förevarande förslag, komme efterfrågan på arbetskraft för betskötsel och betupptagning att ånyo ökas. Om såsom

utskottet beräknat sockerbetsodlingen under 1930 komme att uppgå till omkring 90 procent av 1927 års odling och samtidigt förutsattes, att en del av den vid betodlingen förut sysselsatta arbetskraften under 1929 övergått till annan sysselsättning, torde förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft för betskötsel och betupptagning komma att bli något så när detsamma som före 1929, varför ackordslönerna för detta arbete komme att undergå en motsvarande höjning. På grund härutav funne utskottet sig kunna förutsätta, att de betodlare, som använde lejd arbetskraft för betskötsel och betupptagning, under 1930 icke erbjöde sämre villkor för detta arbete, än vad som i detta avseende i allmänhet gällde i orten åren närmast före 1929.

Beträffande det i motion I:247 framställda förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående möjligheterna för den svenska sockerindustrin att genom koncentration och omläggning av fabriktionsmetod nedbringa sina tillverkningskostnader samt angående den jämkning beträffande nu gällande tullsatser, som härför kunde vara erforderlig, framhöll utskottet följande. Såsom framginge av propositionen och även omnämndes i motionen påginge utredningar i sockerfrågan genom särskilda sakkunniga. Enligt för deras arbete meddelade direktiv skulle utredningen även avse undersökning om »betingelserna över huvud för den svenska betodlingens och en på denna grundad sockerfabrikations fortbestånd och dessa näringars möjligheter att härutinnan genom ytterligare rationaliseringsåtgärder eller eljest bestå gentemot den utländska konkurrensen». Av de sakkunnigas till propositionen fogade skrivelse med bilagor framginge, att de ännu ej slutfört sitt uppdrag i nämnda avseende. Utskottet ansåge det vara ett viktigt önskemål, att nyss berörda frågor ägnades särskild uppmärksamhet samt att till förutsättningslös undersökning även upptoges de spörsmål, som berördes i herr Björnssons motion. Då utskottet förutsatte, att vad sålunda sagts komme att vinna beaktande, funne utskottet särskild hemställan härom hos Kungl. Maj:t ej erforderlig.

Vid utskottets utlåtande voro fogade *reservationer dels* av sex ledamöter, vilka hemställde, att riksdagen ville, med avslag å de i ämnet väckta motionerna, bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 82 med den ändring dock, att den däri föreslagna höjningen av sockertullen skulle träda i kraft från och med dag i mars 1930, som Kungl. Maj:t bestämde, *dels* av tre ledamöter, vilka hemställde i huvudsak, att riksdagen ville avslå såväl Kungl. Maj:ts proposition nr 82 som även de i motionerna I: 236, I: 238, II: 393, II: 395 och II: 396 väckta förslagen om uppförande av anslag å riksstaten för sockerbetsodlingens uppehållande, *dels ock* av två ledamöter, vilka reserverade sig mot den del av utskottets motivering, som avsåg moti-
onen I:247.

Den 8 mars 1930 avgjordes ärendet av riksdagen. I båda kamrarna förekommo dubbla omröstningar. I första kammaren utslogs vid den första

voteringen reservationen om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, varför avgåvos 63 röster, av avslagsreservationen, för vilken avgåvos 74 röster. I huvudvoteringen i första kammaren bifölls här efter utskottets hemställan med 87 röster mot 44. I andra kammaren utslogs likaledes vid den första voteringen reservationen om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilken erhöill 93 röster, av avslagsreservationen, som samlade 120 röster. I huvudvoteringen i andra kammaren bifölls därefter utskottets hemställan med 146 röster mot 53 för avslagsyrkandet. Riksdagen tillkännagav därefter i skrivelse nr 65 av den 11 mars 1930, att riksdagen för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisat ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor, att användas för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av sammansatta bevilnings- och jordbruksutskottets i dess av riksdagen godkända utlåtande nr 1 föreslagna grunder, av visst tillägg till priset för 1930 års sockerbetsodling. Den 14 mars 1930 meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser angående verkställighet av vad riksdagen sålunda beslutat.

1929 års
sockersakkun-
nigas utred-
ning.

Den 22 augusti 1930 uppdrog Kungl. Maj:t åt 1929 års sockersakkunniga att i egenskap av undersökningsmyndighet enligt lagen den 18 juni 1925 om undersökning angående monopolistiska företag och sammanslutningar verkställa undersökning rörande de svenska sockerfabriksaktiebolagens inverkan på prisförhållandena å sockerbetor och socker inom landet samt att så snart lämpligen kunde ske till Kungl. Maj:t inkomma med särskild redogörelse för undersökningens resultat jämte förslag till densamma offentliggörande.

Med skrivelse den 15 december 1930 överlämnade ifrågavarande utredningsmän en av dem verkställd *utredning i sockerfrågan* (statens offentliga utredningar 1930:35). I skrivelsen meddelade utredningsmännen, att de av anförda skäl ansåge det uteslutet att under de närmaste månaderna kunna avgiva den anbefallda särskilda redogörelsen för sockerfabriksbolagens verksamhet, varför de i form av en särskild utredning överlämnade sitt material rörande de med sockerfrågan sammanhängande spörsmål, vilka ej vore avsedda att behandlas i samband med ovan åsyftade särskilda undersökning av sockerfabriksbolagen. I anslutning därtill hade utredningsmännen i enlighet med av chefen för jordbruksdepartementet därom uttalad önskan undersökt de förutsättningar, som i betraktande av sockerfrågans läge vore för handen beträffande 1931 års sockerbetsodling, ävensom angivit olika utvägar till eventuell statlig stödaktion för samma års betodling.

I avseende å sistberörda del av utredningen meddelade 1929 års sockersakkunniga, efter att hava lämnat en översikt av läget å sockermarknaden såväl i utlandet som i Sverige, att representanter för både sockerindustrien och sockerbetsodlarna givit uttryck åt den samstämmiga uppfattning, att, därest statsmakterna ej lämnade särskild hjälp åt betodlingen under år 1931, denna komme att inskränkas till endast de 50 pro-

cent av den i gällande kontrakt tecknade arealen, vilka betodlarna under alla förhållanden vore skyldiga att odla. Utredningsmännen tillade även, att de skäl, som framlagts till stöd för denna uppfattning, syntes dem övertygande. Sedan utredningsmännen därefter erinrat om de olägenheter, som vore förbundna med en dylik begränsning av odlingens omfattning, meddelade de vissa beräkningar rörande eventuella stödåtgärder åt betodlingen. I samband därmed framhöllo de, bland annat, följande.

Den hållning, som 1929 och 1930 års riksdagar intagit till föreslagna höjningar av tullen å raffinerat socker, syntes dem göra utarbetandet av ett på tullhöjning baserat förslag överflödigt. Det återstode då ett subventionsförslag med nödiga garantier mot oproportionerligt överskridande av för ändamålet lämnat förslagsanslag. Den säkraste utvägen vore givetvis att anslå ett visst belopp, som efter angivna grunder fördelades å levererade betor, varvid ett visst maximipris per deciton finge bestämmas. Vid ett sådant förslag komme emellertid ovisshet att råda om det för varje deciton betor utgående bidraget, vilket icke torde undgå att verka avkylande på odlarnas intresse för saken. En lämpligare utväg syntes utredningsmännen vara att fastställa ett visst bidrag per deciton betor att utgå såsom tillägg till det kontraktsenliga, på basis av sockerpriset rörliga betpriset. Härigenom undveke man i varje fall beroende av den oberäkneliga faktor, som år 1930 främst varit anledning till förslagsanslagets anmärkningsvärda överskridande.

Vid bestämmandet av tilläggets storlek vore man beroende dels av hur mycket statsmakterna ville för ändamålet anslå, dels av omfattningen av den odling, som man ville tillgodose med tilläggspris. Tidigare hade strängt fasthållits vid att tilläggspris endast borde tillkomma den odling, som odlaren ej kontraktsenligt vore bunden vid att under alla förhållanden utföra, d. v. s. odling å över 50 procent av den kontrakterade arealen. 1930 års riksdag frångick emellertid denna princip och tillerkände bidrag efter vissa grunder till all odling. Förutsättning för bidrag vore odling till minst 70 procent av den tecknade arealen. Bidrag skulle vidare ej lämnas till den kontraktsenligt medgivna överodlingen å 10 procent av den kontrakterade arealen, varmed tidigare förslag räknat. Stödåtgärden, lagd på detta sätt, hade fått en starkare betoning av hjälp åt jordbruket. Tidigare förslag hade däremot huvudsakligen tagit sikte på att genom bibehållande av betodlingen i normal utsträckning undvika de olägenheter för tredje man, som medföljde en inskränkning eller nedläggning av odlingen.

Utredningsmännen framlade därefter i anslutning till de båda ovan angivna principerna för subventionens utformande tvenne alternativa förslag. Enligt vad utredningsmännen framhållit, förutsatte de vid båda alternativen bibehållandet av det vid 1930 års riksdag uppställda villkoret, att bidrag skulle utgå allenast vid odling av minst 70 procent av den kontrakterade arealen, ävensom i övrigt i tillämpliga delar av de grunder för subventionens utgående, som riksdagen hade bestämt. Såväl vid alternativet med premiering av hela odlingen som vid premiering av endast odling å över 50 procent av den kontrakterade arealen borde, enligt utredningsmännen, ett högsta pris bestämmas, för vars uppnående

statens garanti finge tagas i anspråk. Då risken för ett lågt betpris i nuvarande läge syntes större än för ett högt, förefölle skäligt att lämna odlaren den vinstmöjlighet, som ett ej alltför snävt sådant högsta pris lämnade. Utredningsmännen föreslog därför som lämpligt dylikt pris vid förra alternativet 2 kronor 40 öre och vid det senare 2 kronor 70 öre per deciton betor med 16 procent sockerhalt. Det statliga tillägget skulle sålunda icke få tagas i anspråk till större del, än som erfordrades för att bringa betpriset upp till nämnda belopp.

*Kungl. Maj:ts
förslag.*

För egen del har föredragande departementschefen till stöd för det i förevarande proposition åsyftade förslaget anført, bland annat, följande.

Förhållandena på den internationella sockermarknaden hade under det gångna året medfört ytterligare prisfall å socker. Priskurantpriset i Sverige å krossad melis (K. 5), som i början av 1930 varit 31 å 32 öre för kilogram, hade därefter, fränsett en tillfällig återhämtning under hösten, oavbrutet fallit och utgjorde sedan slutet av november 1930 endast 26 öre för kilogram. Det enligt de mellan sockerfabriksaktiebolagen och betodlarna för åren 1927—1931 gällande betodlingskontrakten utgående grundpriset för betor av 1930 års skörd, vilket uträknades på grund av krossmelisnoteringen för tiden 1 februari 1930—31 januari 1931, komme, så vitt kunde bedömas, att stanna vid ungefär 1 krona 78 öre för 100 kilogram betor med 16 procent sockerhalt. Emellertid hade betodlarna genom beslut av 1930 års riksdag under vissa villkor tillförsäkrats ett betpris av 2 kronor 45 öre för 100 kilogram sextonprocentiga betor, och utginge alltså för 1930 års sockerbetsodling till odlarna ett tillägg av statsmedel till kontraktspriset av ungefär (245 — 178 =) 67 öre för 100 kilogram betor. Trots att betarealen 1930, på grund av att en del odlare begagnat sin avtalsenliga rätt till viss arealminskning, nedgått till 36,800 hektar mot 40,700 hektar år 1927, då femårskontrakten ingingos, bleve fjolårets inhemska betskörd på grund av rekordartad avkastning per arealenhet synnerligen stor. Betskörden 1930 uppginge sålunda till 1,210,000 ton, varav 1,183,000 ton — allt i runda tal — komme ifråga såsom berättigad till nyss nämnda tilläggspris. Statsunderstödet för 1930 års betodling betingade alltså en kostnad av omkring 7,900,000 kronor. Det å riksstaten för budgetåret 1930/1931 för ändamålet uppförda extra förslagsanslaget å 3,800,000 kronor komme således, till följd av prisfallet å socker samt 1930 års osedvanligt höga inhemska skördeavkastning, att överskridas med ungefär 4,100,000 kronor.

Att med någon större grad av säkerhet bedöma den kommande utvecklingen av världsmarknaden för socker vore icke möjligt. De båda senaste årens erfarenheter med oavbrutet prisfall och allt mer försämrat läge för sockerproduktionen runt om i världen hade jävat riktigheten av tidigare gjorda antaganden om krisens snart övergående natur. I motsats till vad som förväntats, hade de genom bristande jämvikt mellan världsproduktion och världskonsumtion förefintliga, redan förut mycket stora lagerbestånden av socker i exportländerna under 1930 än ytterligare stegrats. Uppenbart vore, att detta förhållande verkade i hög grad pristryckande. Den av 1929 års sockersakkunniga nu förebragta utredningen gäve icke heller vid handen, att ljusning i läget vore att förvänta för det nya året. Emellertid hade under den allra senaste tiden förhandlingar förts mellan de större sockerproducenterna å världsmarknaden rörande en begränsning av sockerexporten. Det slutliga resultatet härav läte sig ännu ej överblicka.

I fråga om utsikterna för den svenska betodlingen under år 1931 ansåg sig departementschefen kunna beteckna läget såsom varande för odlingen i stort sett lika allvarligt som i fjol. Prisläget vore sämre än vid samma tid förra året och framtidsutsikterna lika ovissa som då. Den i sockersakkunnigas utredning och myndigheternas yttranden uttalade förmodan vore riktig, att, därest betpriset för 1931 års odling icke genom statsunderstöd förbättrades, odlarna komme att i stor utsträckning begagna sin kontraktsenliga rätt att till hälften minska sin betareal.

Av utredningen framginge vidare, att det betpris, som på grund av rådande sockerpris skulle utgå enligt betodlingskontrakten, icke av odlarna ansåges tillnärmelsevis täcka produktionskostnaderna, ävensom att samma betpris måste betraktas såsom synnerligen ogynnsamt. Situationen vore även i det hänseendet likartad med fjolårets, att en väsentligt inskränkt betodling komme att medföra enahanda allvarliga olägenheter, icke minst med hänsyn till de bortfallande arbetstillfällena, som förra året befarades skola inträda vid utebliven statlig stödaktion. Då de omständigheter, som föranledde 1930 års beslut om betodlingens stödande, enligt departementschefens mening fortfarande vore för handen, förordade han alltså, att staten lämnade sin medverkan till uppehållande i viss omfattning av betodlingen 1931, det sista år, varunder de nu gällande femåriga betodlingskontrakten ägde giltighet.

Beträffande *formen* för understödet uttalade departementschefen, att anledning icke föreläge att frångå den vid 1930 års riksdag efter ingående överväganden valda vägen med anvisande av särskilt anslag för ändamålet.

I fråga om understödets närmare *anordnande* anslöt sig departementschefen likaså i huvudsak till av 1930 års riksdag angivna synpunkter och allmänna villkor beträffande det då beslutade pristillägget. Efter att hava erinrat om att nyssnämnda riksdag bestämt, bland annat, att odlare måste odla betor å minst 70 procent av den ursprungligen kontrakterade arealen för att komma i åtnjutande av pristillägg, att pristillägget ej finge utgivas för överodling samt att understödet skulle utgå i form av ett lika stort pristilläggsbelopp för betor från hela arealen, uttalade nämligen departementschefen, att enligt hans mening erfarenheterna från det gångna året icke givit anledning att frångå de principer, som, enligt vad nämnts, lades till grund för 1930 års stödaktion. Vid villkorens utformning borde dock i ett hänseende en ändring ske, I anslutning till den ståndpunkten, att staten under rådande ovissa förhållanden ej borde uppmuntra till sockerbetsodlingens utbredning, och under erinran, att 1930 års odling omfattat sammanlagt ungefär 90 procent av den kontrakterade arealen, ansåg departementschefen i anslutning till vissa i remissyttrandena fällda uttalanden angående arealfrågan, att pristillägg av statsmedel för 1931 års odling ej borde utgå för mer än 90 procent av den av en var odlare kontrakterade arealen. Utan att stödaktionens sociala syfte äventyrades, skulle

genom den föreslagna ändringen ernås en säkrare grundval för beräkning av statens kostnader för understödet.

I avseende å frågan om det *betpris*, till vars uppnående staten borde lämna understöd, anslöt sig departementschefen i huvudsak till 1929 års sockersakkunnigas härom uttalade, av flertalet myndigheter biträdda uppfattning. Det av statsmedel utgående pristillägget borde alltså, på sätt och av skäl som sockersakkunniga angivit, begränsas. Av statsfinansiella hänsyn och för att i görligaste mån förebygga ett sådant överskridande av för ändamålet anvisat anslag, som skett under innevarande budgetår, vore den nu tillstyrkta föreskriften om pristilläggets maximering av behovet påkallad. Vad anginge den höjd, vartill pristillägget borde begränsas, hade departementschefen efter övervägande av olika på frågan inverkan omständigheter stannat vid att föreslå ett belopp av 40 öre för 100 kilogram. Därjämte borde, på sätt de sakkunniga föreslagit, pristillägg utgå endast i den mån, kontraktspriset för 100 kilogram sextonprocentiga betor understeg 2 kronor 40 öre.

Beträffande de särskilda detaljregler, som borde tillämpas vid ett understödjande av 1931 års sockerbetsodling, hade departementschefen angivit dessa sålunda:

1) För sockerbetor, som odlas under 1931 och levereras till sockerfabrik under kampanjen 1931/1932, betalas genom vederbörande sockerfabriksaktiebolag ett tilläggspris enligt följande bestämmelser.

2) Odlare, som före 1930 tecknat flerårigt betodlingskontrakt och jämlikt detta under 1931 odlar betor på en areal, ej understigande 70 procent och ej överstigande 90 procent av den i kontraktet ursprungligen tecknade arealen (den ursprungliga arealen), erhåller tilläggspris för betor från hela den sålunda odlade arealen.

Odlare med flerårskontrakt, som 1931 odlar betor på större areal än 90 procent av den ursprungliga arealen, erhåller här avsett av statsmedel utgående tilläggspris endast för betor från 90 procent av den ursprungliga arealen, varvid iakttages, att den levererade betkvantiteten skall lika fördelas å hela den odlade arealen.

Odlare med flerårskontrakt, som 1931 odlar betor på mindre areal än 70 procent av den ursprungliga arealen, är ej berättigad erhålla tilläggspris.

3) För odlare, som 1927, 1928 eller 1929 odlat betor enligt ettårigt kontrakt, skall i tillämpliga delar gälla vad ovan under 2) sägs, därvid såsom ursprunglig areal skall räknas den areal, nu avsedd odlare i medeltal odlat under 1927 och 1928, eller, om odling då ej ägt rum, den under 1929 odlade arealen.

4) Därest odlare med kontraktsenlig rätt att obegränsat öka sin kontraktsenliga areal enligt särskild skriftlig överenskommelse med vederbörande sockerbolag under något av åren 1928 eller 1929 odlat betor å större areal än den, som enligt förestående regler skulle räknas såsom ursprunglig areal, må såsom ursprunglig areal anses den högsta areal, sådan odlare odlat under 1927, 1928 eller 1929.

5) Tilläggspris utgår endast, därest det kontraktsenliga grundpriset för 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt understiger 2 kronor 40 öre, därvid tilläggspriset för 100 kilogram sextonprocentiga betor utgör

skillnaden mellan 2 kronor 40 öre och sagda grundpris, dock att tilläggspriset i intet fall må utgå med högre belopp än 40 öre för 100 kilogram betor.

6) Sockerfabriksaktiebolagen äga att under den tid, tilläggen av dem utbetalas, successivt och i avräkning utfå statsmedel för ändamålet mot redovisningsskyldighet. Senast den 15 mars 1932 avgiva bolagen slutredovisning. Bolagen äro pliktiga tillhandahålla allt det material, som är erforderligt för statens kontroll av slutredovisningens riktighet.

7) Det förutsättes, att sockerbolagen för 1931 av egna medel lämna betodlarna visst ytterligare fraktbidrag i likhet med vad som skett för 1930.

Slutligen uttalade departementschefen den mening, att den enligt Kungl. Maj:ts beslut den 22 augusti 1930 igångsatta undersökning jämlikt den s. k. monopollagen rörande sockerbolagen — vilken utredning ej hunnit slutföras — borde med grundlighet och skyndsamhet fullföljas. Departementschefen förutsatte jämväl, att frågan om betodlingens och den härpå grundade sockerindustriens inbördes förhållanden för tiden efter utgången av nu gällande betodlingskontrakt i god tid upptoges till erforderliga överväganden, därvid spörsmålet om den svenska sockernäringsens möjligheter att i fortsättningen kunna bestå utan extra ordinärt statsunderstöd givetvis borde med största noggrannhet undersökas.

I motionen I: 118 av herrar Westman och Löfvander erinras till en början om att ett visst tullskydd tillkomme raffineringen i Sverige av utländskt råsocker. Räknade man med att av 11 kilogram råsocker erhöles 10 kilogram raffinad, skulle enligt motionärerna berörda tullskydd utgöra 2.3 öre per kilogram raffinad. Därefter anföra motionärerna som stöd för sitt yrkande om utredning rörande verkningarna av detta tullskydd, bland annat, följande.

*Motion av
herrar West-
man och
Löfvander.*

Trycket å den internationella sockermarknaden, vilket framför allt härledde sig av den ökade råsockerproduktionen i de sockerrörsodlande länderna, hade haft till följd, att priset å världsmarknaden för råsocker sjunkit till en nivå, som för några år sedan ansåges otänkbar. Vid sådant förhållande vore det uppenbart, att det för den svenska sockerindustrien kunde visa sig fördelaktigare att fylla sitt behov av råsocker genom import än att uppehålla tillverkningen därav inom landet. Till en dylik utveckling vore givetvis den nu rådande olikheten i tullskyddet för raffinerat socker och för råsocker ägnad att bidraga. Oaktat man borde utgå ifrån att med rådande tull å raffinerat socker närmast åsyftades att skydda hela den inhemska sockerproduktionen, skulle sålunda den nuvarande anordningen kunna komma att ej alldeles tillgodose detta syfte. Härtill komme vidare, att det särskilda skyddet för raffineringen vore ägnat att på grund av den förmån, som därigenom bereddes industrien, försvåra de prisöverenskommelser mellan industrien och betodlarna, varpå hela sockernäringsens fortbestånd numera i allmänhet vore grundad. Å andra sidan borde det även betonas, att, i betraktande av att den inhemska råsockertillverkningen för närvarande vore otillräcklig för behovet, en höjning av råsockertullen utan motsvarande höjning av raffinadtullen givetvis komme att innebära en försämring av den svenska sockerindustriens ställ-

ning. Det syntes vara av nöden, att hithörande förhållanden utreddes. Denna utredning syntes lämpligen böra verkställas i samband med den undersökning av sockerfabriksbolagens inverkan å prissättningen av socker och sockerbetor, som påginge jämlikt den s. k. monopollagen den 18 juni 1925.

De likalydande motionerna av herr Löfvander m. fl. samt av herr Olsson m. fl.

I de likalydande motionerna I: 203 av herr Löfvander m. fl. samt II: 340 av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. utvecklas i motiveringen de skäl, som föranlett motionärerna att hemställa om *dels* att den ändring måtte vidtagas i Kungl. Maj:ts förevarande proposition, att sockerbetsodlarna garanterades ett minimipris å hela den kontraktssenligt odlade arealen av 2 kronor 45 öre för 100 kilogram sextonprocentiga sockerbetor samt att för ändamålet ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor anvisades för nästa budgetår, *dels ock* att tullen å raffinerat socker under viss angiven tid måtte höjas med 4 kronor per 100 kilogram. Av berörda motivering inhämtas, bland annat, följande.

De av Kungl. Maj:t föreslagna stödatgårderna hade begränsats i olika avseenden, och den statsutgift de komme att förorsaka kunde tämligen noggrant preciseras. Däremot förefunnes enligt Kungl. Maj:ts förslag ingen som helst begränsning nedåt av priset, varför betodlarna icke kunde med någon visshet förutse resultatet av odlingen. Vad beträffade det föreslagna tillägget, syntes det, oberoende av de olika maximeringsbestämmelserna, vara alltför knappt tilltaget och icke ägnat att utgöra tillräcklig stimulans till den odling, som ur flera synpunkter, icke minst hänsynen till arbetstillgången, ganska allmän ansåges eftersträfvansvärd. Det förefölle, som om de ännu gällande under statlig medverkan tillkomna kontrakt, enligt vilka odling å 50 procent av den tecknade arealen under alla förhållanden måste ske, skulle ha inverkat vid avvägningen av de åtgärder, som funnits nödiga för att undvika de sociala olägenheter, en i större utsträckning reducerad sockerbetsodling skulle komma att medföra.

De av Kungl. Maj:t tillkallade utredningsmännen hade efter förhandlingar med representanter för svenska sockerfabriksaktiebolaget och styrelsen för Skånes betodlares centralförening kommit till den uppfattningen, att betodlingen utan statsingripande skulle komma att inskränkas till att omfatta endast 50 procent av den i gällande kontrakt tecknade arealen. Från betodlarnas sida hade framhållits, att en betodling av samma omfattning som under sistlidet år icke kunde ställas i utsikt, därest ett lägre pris än det nuvarande skulle tillämpas, då betodlarna ansåge sig böra fasthålla vid ett betpris å den senare halvdelen av betarealen, som täckte produktionskostnaderna.

Enligt motionärernas mening vore det ett synnerligen rimligt krav, då det gällde statsåtgärder till uppehållande av odling utöver minimiarealen, att tilläggsodlingen icke beredde producenterna förlust. Att genom ett alltför snävt tilltaget bidrag möjligen locka en del odlare till ytterligare förlustbringande produktion kunde icke vara lämpligt. Någon sänkning av produktionskostnaderna hade, såsom anförts av betodlarnas företrädare, icke ägt rum sedan föregående år. Den viktigaste posten — arbetskostnaderna — vore densamma som förut, och värdet av vissa biprodukter hade dessutom sjunkit. Den sänkning av de relativa produktionskostna-

derna, som utredningsmännen trott sig kunna räkna med, hade av lantbruksstyrelsen dragits i tvivelsmål.

Bidraget till sockerbetsodlingens uppehållande under innevarande år borde därför icke sättas lägre än att samma pris per deciton betor erhöles, som varit fallet under förflutet år, och odlarna borde i förväg ha reda på vilket lägsta pris de hade att räkna med, i fall de utökade odlingen. Begränsningen till 90 procent av den kontrakterade arealen vore ej av så stor betydelse för odlarna men förefölle mindre önskvärd med hänsyn till behovet av arbetstillfällen.

Då de statsfinansiella förhållandena emellertid knappast syntes medgiva någon mera avsevärd höjning av det av Kungl. Maj:t äskade anslaget, borde därutöver erforderliga medel anskaffas genom beskattning av konsumtionen. Med hänsyn till att sockerpriset nu t. o. m. vore lägre än 1913 och då detta låga pris dessutom delvis berodde på dumpingartade åtgärder från vissa länders sida, borde det icke kunna anses orättmätigt att lägga en del av kostnaderna för vår inhemska sockerproduktions uppehållande direkt på konsumtionen. Sedan frågan behandlades vid fjolårets riksdag, hade priset på den sockerkvalitet, som vore grundläggande för betpriset, fallit från 32 till 26 öre, alltså 6 öre per kilogram. En tillfällig mindre höjning av konsumtionsbeskattningen å socker kunde då icke vara särdeles betungande för konsumenterna.

Före den 1 juli 1929 utginge en sockerskatt av 4 öre per kilogram, vilken tillförde statskassan cirka 8 miljoner kronor per år. Hade denna skatt kvarstått, skulle den nu ha kunnat användas till finansiering av det stöd till betodlingen, som vore oundgängligen nödvändigt. Då emellertid sockerskatten på förslag av dåvarande regering helt hade borttagits vid 1929 års riksdag, ansåge sig motionärerna icke böra framställa förslag om ett återinförande av densamma. En tillfällig tullförhöjning, så lagd att den därav föranledda höjningen av sockerpriset kunde till hela sitt belopp användas till betodlingens stödjande, vore därför enda möjligheten att lösa frågan. Staten, odlarna och konsumenterna finge därvid vardera något bidraga till produktionens uppehållande i en kritisk situation. Att ett betpris av 2 kronor 45 öre för 100 kilogram ej vore någon lysande affär för odlarna, vore tydligt redan därav, att detta praktiskt taget vore samma pris som före världskriget, under det omkostnaderna vore avsevärt högre. Såsom utfyllnad till det av Kungl. Maj:t begärda anslaget av 3,800,000 kronor vore en tullförhöjning av 4 öre per kilogram raffinad tillräcklig. Det förutsattes därvid, att merpriset, som bolagen erhöles för inom landet försålt socker, komme att verka med hela sitt belopp från den dag tullförhöjningen trädde i kraft. Nu gällande sockerpris motsvarade ett kontrakterat betpris av 1 krona 62 öre och då den föreslagna tullförhöjningen, därest den utginge för allt socker som såldes under hela kontraktsåret, skulle motsvara nära 50 öre netto per 100 kilogram betor eller tillsammans 2 kronor 12 öre, återstode skillnaden mellan 2 kronor 45 öre och 2 kronor 12 öre eller 33 öre per 100 kilogram. Som samma villkor som sistlidet år förutsattes, nämligen att minst 70 procents odling fordrades för bidrag och att odlingen finge omfatta hela den teknade arealen, kunde odlingens omfattning väntas bli ungefär densamma som föregående år. Då den förhöjda tullsatsen ej komme att tillämpas förrän den 1 instundande mars och en del av det under kontraktsåret konsumerade sockret undginge prisförhöjningen, syntes statens direkta utgift för sockerbetsodlingens stödjande böra beräknas till det av Kungl. Maj:t föreslagna be-

loppet 3,800,000 kronor. Tullförhöjningen borde ha provisorisk karaktär och endast utgå t. o. m. februari månad 1932 eller den dag under nämnda månad, som Kungl. Maj:t bestämde. Fördelningen av de medel, som inflöte på grund av det av tullförhöjningen förorsakade högre sockerpriset, borde fastställas av Kungl. Maj:t.

De likalydande motionerna av herr Trygger m. fl. och herr Lindman m. fl.

I motiveringen till de likalydande motionerna I:121 av herr Trygger m. fl. samt II:159 av herr Lindman m. fl. anföres i huvudsak följande.

Det kunde med största säkerhet antagas, att med de betpriser, som skulle erhållas med nu gällande pris å socker, någon betodling utöver den, som odlarna kontraktssenligt vore skyldiga att fullgöra, icke kunde åstadkommas utan statligt ingripande. Det vore motionärernas bestämda förhoppning, att staten för innevarande år liksom år 1930 skulle lämna en dylik medverkan, då — icke minst ur synpunkten av de svårigheter, varmed jordbruket över huvud taget hade att kämpa — ännu starkare skäl därför nu föreläge. 1929 års sockersakkunniga hade utarbetat förslag därtill efter den linje, som samlade majoritet vid 1930 års riksdag, subvention med direkt anslag, med tillfogande av nödiga garantier mot oproporportionerligt överskridande av för ändamålet lämnat förslagsanslag. Såväl ur principiell synpunkt som med tanke på det ogynnsamma statsfinansiella läget syntes det betänkligt att ånyo tillgripa detta system att stödja en nödlidande näringsgren. Den uppfattning, som kom till uttryck i 1930 års riksdagsbeslut, att ett extra stöd åt betodlingen icke borde påläggas sockrets konsumtionspris, kunde motionärerna icke biträda, och detta allra minst i en situation, då socker kunde erhållas till ett pris, som icke motsvarade de normala framställningskostnaderna. Det syntes rättvist, att konsumenterna under dylika omständigheter finge bidra till att täcka de förluster, som genom abnorma förhållanden drabbade producenterna. Motionärerna funne det icke rimligt att beteckna detta som en oskälig börda för konsumenterna, då sockret även efter den prishöjning, som den i det följande föreslagna tullsatsen medförde, komme att utgöra ett av våra allra billigaste livsmedel, betingande ett pris väsentligt lägre än det som gällde året närmast före kriget. En tullhöjning vore därför den lämpligaste formen för en stödåtgärds genomförande. Sedan gammalt hade staten genom gynnsamma skattebestämmelser och tullskydd möjliggjort utvecklingen av vår sockerindustri med klar insikt om dess stora betydelse för vår självhushållning. En tullhöjning innebure därför icke någon ändring i det system, som tidigare tillämpats, vilket särskilt i en tid av budgetära svårigheter syntes värt att beakta. Erfarenheterna från utlandet bestyrkte uppfattningen om nödvändigheten att genom fortsatta stödåtgärder stärka självförsörjningsmöjligheterna, minska arbetslösheten och skydda den inhemska marknaden mot osund konkurrens utifrån. I de flesta europeiska länder och även i övriga delar av världen hade statsmakterna framförallt genom högt tullskydd sökt uppamma en på inhemska råvaror grundad sockerindustri eller vidmakthålla och utöka en redan befintlig sådan. Till belysning av de åtgärder, som härutinnan vidtagits, hade vid motionen fogats en tablå över tullhöjningar å socker i vissa länder under år 1930.

Vissa utsikter till en förbättring av läget inom världens sockerindustri förefunnes enligt motionärernas mening. Sockerproducenternas ansträngningar att genom en överenskommelse om begränsning av produktionen

söka stabilisera marknaden och hejda det förödande prisfallet hade efter de många tidigare misslyckandena numera krönts med en viss framgång. Vid förhandlingar i Amsterdam under november 1930 mellan representerer för Cubas och Javas sockerindustrier hade ett preliminärt avtal träffats, som ginge ut på att inskränka sockerexporten under de kommande fem åren tills lagren vore uttömda. Vid en konferens i Berlin innevarande månad hade i anslutning härtill de större europeiska sockerexportörerna gått med på en begränsning av sina exportkontingenter. Då det icke vore uteslutet, att dessa preliminära överenskommelser komme att bli definitiva, funnes sålunda förhoppningar om, att det rubbade förhållandet mellan framställningskostnader och försäljningspris för det å den fria världsmarknaden avsattna sockret skulle komma att — om än långsamt — återföras till normalt läge. Man vågade därför för vårt land räkna med, att en stödaktion genom höjning av tullen endast behövde få karaktären av en mera provisorisk åtgärd i en genom de internationella förhållandena inträffad kritisk situation på sockerbetsodlingens område.

Beträffande beräkningen av tullhöjningens storlek utginge motionärerna från att dagens sockerpris, 26 öre, bleve normerande för betpriset vid innevarande års odling. Betpriset komme då att uppgå till 1 krona 62 öre per deciton betor med 16 procent sockerhalt. För ernående av betodling under innevarande år i normal omfattning vore det erforderligt, att odlarna erhöles ett betpris ej understigande 2 kronor 45 öre per deciton betor med 16 procent sockerhalt, därvid betprisförbättringen utginge i form av ett lika stort pristilläggsbelopp för betor från hela arealen. Med stöd av de beräkningar angående den kvantitet socker, som kunde antagas av sockerbolagen bli försåld till genom tullen höjt pris, och som återgäves i Kungl. Maj:ts proposition nr 82/1930, ansågo motionärerna, att för angivna förbättring av betpriset en höjning av tullsatsen å raffinerat socker med 8 öre per kilogram erfordrades.

Det i herr Herous m. fl. motion II:336 framställda yrkandet om avslag å *Herr Herous m. fl. motion.* propositionen har i huvudsak motiverats sålunda.

När frågan om förhöjning av understödsbeloppet åt sockernäringen framfördes vid 1929 års riksdag, betonades från förslagsställarna, att det då vore fråga om ett ytterligare understöd av tillfällig natur. Man förespeglade, att det vore fråga om ett provisorium, till dess utredningen kunde ge bättre hållpunkter för bedömandet av denna näringsgrens framtida möjligheter. Det gjordes till och med förespeglningar om att för följande år behov av tullförhöjning kunde utebliva. Dåvarande departementschef anförde: »Den föreslagna åtgärden är av tillfällig karaktär, i det den förutsätter att, därest icke statsmakterna på grund av fortsatt behov av liknande åtgärd även för nästa år annorlunda besluta, den hittills gällande tullsatsen å socker ånyo skall bli gällande — — —». Åtgärdernas tillfälliga karaktär betonades jämväl även av utskottet, som förordade subvention, och av vissa reservanter, som understödde regeringens förslag. Subventionslinjens förespråkare (socialdemokrater och frisinna) betonade den »tillfälliga karaktären» med hänsyn till begärd utredning angående sockerproduktionens allmänna läge och förutsättningar.

Denna utrednings resultat gäve ingen anledning antaga, att betodlingen i Sverige skulle ha möjligheter att uthärda konkurrens med andra länder, som hade gynnsammare möjligheter för produktion av socker. Sockersakkunniga måste framhålla: »Trycket utifrån — — — vore dock fort-

farande mycket kännbart och hade under senaste året högst väsentligt skärpts.» I motiveringen till det förslag, som i år ställts i propositionen nr 42, uttryckte sig departementschefen lika hopplöst om de möjligheter, som skulle avvaktas vid förslag till »tillfälliga» åtgärder 1929. Departementschefen anförde å sid. 37: »Att med någon större grad av säkerhet bedöma den kommande utvecklingen av världsmarknaden för socker är icke möjligt. De båda senaste årens erfarenheter med oavbrutet prisfall och allt mer försämrat läge för sockerproduktionen runt om i världen hava jävat riktigheten av tidigare gjorda antaganden om krisens snart övergående natur. I motsats till vad som förväntats hava de genom bristande jämvikt mellan världsproduktion och världskonsumtion förefintliga, redan förut mycket stora lagerbestånden av socker i exportländerna under 1930 än ytterligare stegrats. Uppenbart är, att detta förhållande verkar i hög grad pristryckande. Den av 1929 års sockersakkunniga nu förebragta utredningen giver icke heller vid handen, att ljusning i läget är att förvänta för det nya året.»

Då sålunda möjligheterna för sockerproduktionen nu visade dessa tendenser, borde riksdagen i konsekvens med uttalanden vid 1929 års riksdag vägra ytterligare understöd åt sockerproduktionen.

För motionärerna vore avgörande att de små inkomsttagarna, arbetarna och huvudparten av landets jordbrukare, icke alls kunde gagnas av de åtgöranden, som föresloges angående ytterligare subvention åt betodlingen. »Skydd» finge högst 21,000 betodlare, varav ensamt i Skåne 15,000, fördyring av sina omkostnader finge cirka 400,000 jordbrukare. Som skyddsåtgärd för jordbruket karakteriserades saken av att endast åtta tiondels (0.8 procent) av åkerarealen i landet normalt upptoges av betodling.

Under gnäll om nödvändigheten av att uppehålla sockernäringsen hade svenska staten sedan 1907 genom sockertullen, och därmed genom fördyring över världsmarknadspriset å socker, plockat ur befolkningens portmonnär ungefär fyra hundra (400) miljoner kronor! Härav hade $\frac{1}{4}$ gått till statskassan. På denna tid hade »sockernäringsen» inklusive betodlingen mottagit cirka 300 miljoner kronor i »skydd», och dessa summor hade avpressats arbetarna och bönderna. Man hade skyddat jordbrukarna på landets bästa bruksdelar och flått och skinnat, rövat från dem, som i första hand — om någon — bort ha understöd: brukarna på de karga tegarna i de fattiga landsändarna.

Om jordbruket vore i betryckt läge i betodlingsdistrikten, måste förhållandena vara ännu svårare för jordbruket i andra orter i Sverige. Utan att ställa sig avvisande till lämpliga anslag för jordbruket, måste motionärerna uppträda som motståndare till det system, som hittills tillämpats, d. v. s. att man understödde de jordbruk, som bäst borde klara sig utan detta understöd. Allrahelst som för detta måste bidra de, som hade ännu sämre förhållanden. Rapporterna från vissa mellansvenska och än mer norrländska socknar talade om i allra högsta grad nödlidande jordbrukare. Torparna och småbrukarna, arrendatorerna i flertalet norrländska orter trycktes oerhört svårt av fattigdom och vore fruktansvärt skuldsatta. För räntors och skatters betalande vore de beroende av den inkomst, som kunde erhållas vid skogs- och flottningsarbeten. På grund av förminskade arbetstillfällen uteblev ofta den behövliga inkomsten. Det funnes otaliga exempel på huru dessa proletära jordbruksgrupper finge sälja häst, kor eller inventarier för att klara skatterna. Dessa jordbrukare kunde ofta icke avvinna jorden mera i bruttoinkomst per

hektar än den summa, som genom tullunderstöd getts åt betodlarna. Kunde det då vara rimligt, att riksdagen ytterligare skulle gynna jordägarna i betodlingsdistrikten utöver vad som redan skett?

Även ur synpunkten om betodlingens ytterligare uppmuntran för beredande av arbetsförtjänster vore regeringens förslag lika hopplöst oriktigt. Det hade påvisats, att arbetsinkomsten vid betodlingen och arbetslönerna vid råsockerfabrikerna uppginge till 16 miljoner kronor och att nuvarande sockertull betydde en brandskattning per år av 20 miljoner kronor, varav 15—16 miljoner kronor komme sockerproduktionen till godo! Att alltså den summa, som utpressades genom tullskyddet, motsvarade hela arbetsförtjänsten samt den icke dåliga vinst, som sockerfabrikerna gäve åt sina innehavare. Enligt uppgifter i kungl. propositionen nr 7 vid 1929 års riksdag skulle på betfälten utföras cirka 1,600,000 dagsverken. Detta utgjorde således ungefär 40 dagsverken per hektar sockerbetsareal. Den sockersubvention, som genomfördes 1930, räckte således till nära 5 kronor för varje i betodlingen utfört dagsverke. Även om betodlingen helt nedlades, skulle således kontant arbetslöshetshjälp till var och en därigenom arbetslös ej vara mera betungande än den subventionspolitik, som genomfördes 1930.

Dock vore det uppenbart, att även om sockerbetsodlingen nedlades, så komme icke landets bästa jord att ligga obrukad eller råsockerfabrikationen att upphöra. När betodlingen 1926 inskränktes att omfatta endast 4,117 hektar, d. v. s. 9:e—10:e delen av normal odling, bleve därav icke de fruktansvärda konsekvenser ifråga om arbetslöshet, som eljest i tullpropagandan brukade utmålås.

Regeringens egen undersökning visade, att det här vore fråga om en sak, varom — på grund av den ekonomiska utvecklingen — kunde sägas »låt falla vad icke kan stå». Krisen i sockernäringen vore en kapitalistisk produktionskris. Dess grundorsak relativ överproduktion! Bote-medel? Ökad konsumtion! Det botemedlet kunde kapitalismen ej ge, enär i dess utvecklingslinje låge sänkt levnadsstandard för massorna runt hela kapitalismens värld. Arbetarna och bönderna hade ingen anledning att låta lura sig till ytterligare upplappning av en produktion, vilken enligt tullivrarnas egna utsagor och undersökningens material, trots nuvarande rikliga understöd, vore så dödsmärkt som den svenska sockerproduktionen!

Till stöd för det av herr Sköld m. fl. i motion II: 337 gjorda yrkandet
anføres, bland annat, följande. *Herr Skölds
m. fl. motion.*

Den i hela världen härskande depressionen hade som bekant särskilt hårt gjort sig gällande i fråga om sockernäringen. På grund av den stora överproduktionen av socker hade priset å denna vara befunnit sig i fallande sedan flera år tillbaka och låge sedan länge åtskilligt under det pris, som gällde före världskriget. Härigenom hade helt naturligt stora svårigheter uppstått för denna produktionsgren. Den öppna frågan hade under flera år varit, huruvida resultatet av krisen skulle bli en koncentration av sockerproduktionen till de länder, där möjligheter kunde föreligga för åstadkommandet av särskilt låga produktionskostnader, eller om en stabilisation kunde förväntas vid en sådan prisnivå, att sockerproduktionens fördelning på olika länder bleve ungefär densamma som förut. Något tillfredsställande svar på denna fråga kunde ännu icke givas. Motionärerna hade förlidet år förklarat, att den enda utsikt till

ett återställande av vad som förut varit låge i tillkomsten av en konvention mellan de stora sockerproducerande länderna. En dylik överenskommelse hade numera kommit till stånd, men om denna skulle leda till en stabilisering av sockerproduktionen i överensstämmelse med före krisen rådande förhållanden kunde icke för närvarande avgöras.

I vårt land vore sockerproduktionen en starkt arbetskrävande näring. Ett mycket betydande antal människor vore i de sockerbetsodlande delarna av landet beroende av denna näring för sin utkomst. Om produktionen skulle på grund av krisens verkningar alltför starkt inskränkas, komme detta att bliva ytterst kännbart för tusentals människor, vilka i mycket stor utsträckning tillhörde de fattigaste folkgrupperna. Att åtgärder vidtoges för ett mildrande av krisens verkningar vore på grund härav motiverat. Skulle till sist sockerpriset komma att stabilisera sig på en sådan nivå, att sockerproduktionen i landet kunde fortgå som före krisen, vore det föga lämpligt att under krisåren låta sockerbetsodlingen krympa alltför mycket samman, enär därigenom skulle vållas onödiga sociala och ekonomiska rubbningar. Komme å andra sidan framtiden att te sig så, att det bleve förenat med stora uppoffringar att hålla sockerbetsodlingen uppe här i landet, vore det rimligt, att en så mjuk anpassning som möjligt skedde till de nya förhållandena, för att icke övergången skulle medföra alltför svåra följder. Då det fortfarande rådde stor ovisshet om sockerproduktionens framtid, syntes åtgärder till stödjande av sockerbetsodlingen vara motiverade även för 1931, detta så mycket mera som arbetsbristen under detta år komme att bliva ännu mera kännbar än under år 1930.

I likhet med regeringen ansåge motionärerna följaktligen, att åtgärder borde vidtagas för ett stödjande under 1931 av sockerbetsodlingen i riket. Även åtskilliga av de i förevarande proposition ingående detaljerna funne de väl avvägda. Sålunda vore det naturligt, att de statsåtgärder, som behövde tillgripas, skedde i subventionens och icke i tullförhöjningens form. I den rådande allmänna depressionen skulle en förhöjning av levnadskostnaderna verka synnerligen menligt, vartill komme att åtgärderna måste betraktas och anpassas såsom tillfälliga och icke för all framtid bestående. De av regeringen föreslagna villkoren för statsunderstödet vore vidare så avvägda, att den under förra året med försiktighet inledda inskränkningen av sockerbetsarealen fullföljdes. Härigenom underlättades övergången för det fall, läget på sockermarknaden framtvingade en bestående inskränkning av vår sockerproduktion, utan att svårigheterna under övergångstiden bleve särskilt märkbara. Även med hänsyn till det statsfinansiella tillståndet vore storleken av själva subventionen lämpligt avvägd.

I ett avseende funne emellertid motionärerna propositionen otillfredsställande. Fjolårets riksdagsbeslut i förevarande fråga innefattade även det uttalandet från riksdagens sida, att den förutsatte, att de betodlare, som använde lejd arbetskraft för betskötsel och betupptagning, under 1930 icke erbjöde sämre villkor för detta arbete, än vad som i detta avseende i allmänhet gällde i orten åren närmast före 1929. På grund av detta uttalande hade också nämnda arbetslöner under 1930 i stort sett hållits uppe på den avsedda nivån, trots att särskilt under höstmånaderna den tilltagande arbetsbristen gjorde konkurrensen om arbetstillfällena ganska stark. Det finge anses såsom rimligt, att, om staten lämnade understöd för sockerbetsodlingens uppehållande, detta icke endast medförde

en ekonomiskt bättre ställning för betodlarna utan även borde till viss del komma de vid odlingen anställda arbetarna tillgodo. Det vore därför ägnat att förvåna, att icke regeringen i sin proposition upptagit något uttalande i samma syfte som det ovan anförda uttalandet av fjolårets riksdag. Nu skulle det visserligen kunna invändas mot en dylik åtgärd detta år, att det av regeringen föreslagna statsunderstödet icke på samma sätt garanterade odlarna ett lönande pris, som vad fjolårets riksdagsbeslut gjorde. Men gent emot en dylik invändning måste understrykas, att det föreslagna statsunderstödet dock innebure ett ingalunda föraktligt tillskott åt odlaren. Med den i propositionen antagna hektarskörden betydde statsbidraget minst 110 kronor per hektar. Då den före 1929 tillämpade arbetslönen utgjorde för betskötsel och betupptagning sammanlagt 250 kronor per hektar, bleve nämnda statsbidrag cirka 44 procent av arbetslönen. Ginge man ut ifrån att å ena sidan inga åtgärder vidtoges till betodlingens stödande och att å andra sidan betodlarna använde förhandenvarande möjligheter att pressa ned arbetslönerna, kunde dock antagas, att någon möjlighet att pressa ned lönerna så mycket som ovannämnda statsbidrag betydde under alla omständigheter icke skulle förefinnas. Förbättrades odlarens möjligheter att få odlingen att bära sig genom statsunderstöd, vore skäligt, att arbetarna finge åtminstone så stor del därav, som låge i att de ingalunda höga arbetslönerna bibehölles vid den nivå, som i allmänhet gällde före 1929 och under 1930. Riksdagen borde därför även i år vidtaga åtgärder för att trygga upprätthållandet av lönerna för betskötsel och betupptagning.

Dessa åtgärder i år borde erhålla en ännu mera bindande form, än vad som skedde i fjol. Såsom ovan påpekats, ledde riksdagens förenämnda uttalande förra året till ett bibehållande i allmänhet av de före 1929 utgående lönerna. Ett mindre antal betodlare hade likväl funnit med sin heder förenligt att erbjuda och i vissa fall även att genomdriva betydligt lägre löner. Detta förfarande hade visserligen icke haft någon större omfattning. Den stora massan av betodlare hade med en berömvärd lojalitet ställt sig riksdagens önskan till efterrättelse. Skånes socialdemokratiska partidistrikt hade gjort undersökningar i mer än 200 socknar rörande de utgående arbetslönerna vid betskötsel och betupptagning och därvid allenast konstaterat ett trettiofall, då underbetalning skett. Detta fåtal hänsynslösa betodlare gjorde emellertid stor skada för det stora flertalet, som förfarit lojalt. Förekomsten av underbetalning förstörades nämligen lätt inför den allmänna meningen och uppammade den föreställningen, att betodlarna icke fäst avseende vid de önskemål riksdagen uttalat. Såsom ett stöd åt den stora mängden betodlare och för att tvinga det illojala fåtalet att taga vederbörlig hänsyn, ansåge motionärerna, att riksdagen borde uppställa det villkoret för erhållande av subvention, att vederbörande odlare förbunde sig att för betskötsel och betupptagning icke erbjuda lägre löner, än vad som i detta avseende i allmänhet gällde i orten före 1929. Dylik förbindelse syntes kunna ske till vederbörande sockerbolag i samband med teckning till odling för innevarande år.

Det hade ovan understrukits, att åtgärderna till stöd för sockerbetsodlingen borde vara av tillfällig karaktär och närmast borde taga sikte på den nuvarande krisen. Motionärerna hölle även före, att det läge, vari inga dylika åtgärder behövde tillgripas, vore att betrakta som det normala och att detta borde med all makt eftersträvas. Från och med

1932 komme andra förhållanden att vara för handen i fråga om landets sockerproduktion än de under de närmast föregående åren gällande. Med 1931 utginge nämligen det 1926 träffade femårsavtalet mellan betodlarna och sockerbolagen. Detta kontrakt hade i stor utsträckning utgjort ett hinder för statsmakterna att taga vederbörlig hänsyn till nämnda bolags förmåga att erbjuda bättre sockerbetspriser. Ej heller hade möjlighet förelagat för ett närmare övervägande av den svenska sockerproduktionens framtida ställning och de åtgärder, som i detta avseende kunde vara påkallade från statens sida. Genom de nu pågående utredningarna borde även å detta område kunna skapas bättre förutsättningar för ett bedömande. Men härför erfordrades, att utredningarna bleve färdiga i god tid och att icke onödigtvis deras viktigare delar undanhölles offentligheten. Slutligen kunde den mellan de sockerexporterande länderna träffade överenskommelsen om begränsning av exportkvantiteterna påverka läget i den riktningen, att större förutsättningar uppstode för sockerproduktionens bibehållande utan särskilt statsunderstöd. På grund av nu anförda omständigheter syntes anledning föreligga, att från regeringens sida i god tid åtgärder företogs för att från och med 1932 statssubvention till sockerbetsodlingen icke mera skulle behöva utgå utan att på grundval av nu gällande tullskydd de båda parterna själva skapade de för sockerbetsodlingen nödiga förutsättningarna. Givet vore, att för åstadkommandet av ett dylikt resultat erfordrades, att regeringen kunde uppträda med all tillbörlig kraft och auktoritet. Det skulle otvivelaktigt vara ett stöd för regeringen i dessa strävanden, om från riksdagens sida ett uttalande i här avsett syfte komme till stånd.

Herr Månssons m. fl. motion.

I motiveringen till motion II: 343 av herr Månsson m. fl. anföres i hudsak följande till stöd för motionärernas yrkanden *dels* att riksdagen måtte bevilja ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor för utlämnande av tillägg till priset för 1931 års sockerbetsodling i den mån detsamma understiger 2 kronor 45 öre för 100 kilogram sockerbetor med 16 procents sockerhalt, *dels ock* att tullen för raffinerat socker under viss tid höjes med 3 kronor per 100 kilogram.

Kungl. Maj:ts förslag bleve icke till fyllest för ernående av betodling under innevarande år i normal omfattning. Med den tullhöjning å 8 öre per kilogram raffinerat socker, som föresloges i den av motionärerna biträdda motionen II: 159, torde däremot detta syfte med stor sannolikhet uppnås, då betodlarna därigenom beräknades erhålla ett betpris för hela arealen ej understigande 2 kronor 45 öre per deciton betor med 16 procent sockerhalt. Då 1930 års riksdag emellertid ställt sig avvisande mot en stödaktion genom tullhöjning och funnit subvention med direkt anslag vara att föredraga samt Kungl. Maj:t vidhållit denna linje, hade motionärerna, trots de stora betänkligheter de hyste mot en dylik form för understöd, velat bereda riksdagen tillfälle att taga ställning jämväl till ett förslag, innebärande en kombination av tullhöjning och subvention med direkt anslag. Liksom det i ovannämnda motion framförda förslaget åsyftade detta att åt odlarna säkerställa ett betpris för hela arealen ej understigande 2 kronor 45 öre per deciton betor med 16 procents sockerhalt.

Det syntes icke finnas fog för att på sätt som i 1930 års riksdagsbeslut kommit till uttryck framställa betänkligheter mot att ett extra stöd åt

betodlingen pålades sockrets konsumtionspris, ty vid en mindre tullhöjning av intill 13 kronor per 100 kilogram skulle sockret betinga ett pris, som med cirka 25 procent understeg det pris, som — skatten frändragen — gällde i genomsnitt året före kriget. Att konsumenterna skulle helt undgå att bidra till täckningen av de förluster, som genom abnorma förhållanden drabbade producenterna, syntes icke skäligt. Motionärerna vågade därför hoppas på, att riksdagen skulle finna den föreslagna fördelningen av kostnaderna för stödaktionen på statskassan och konsumenterna rimlig.

Beträffande grunderna för sockerbetsodlingens stödande på angivna sätt borde i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i omförmälda motion nr 159 därutinnan föreslagits, varjämte borde gälla, att sockerfabriksaktiebolagen ägde att under den tid, tilläggen av dem utbetalades, successivt och i avräkning av förslagsanslaget i fråga utfå medel för ändamålet mot redovisningsskyldighet, att bolagen senast den 15 mars 1932 hade att avgiva slutredovisning samt att bolagen förpliktades tillhandahålla allt det material, som vore erforderligt för statens kontroll av slutredovisningens riktighet.

För egen del vill utskottet till en början framhålla, att läget å den internationella sockermarknaden fortfarande är sådant, att det måste anses uteslutet att med någon säkerhet bedöma den kommande utvecklingen. Sedan motsvarande tidpunkt förra året har priset för socker kraftigt sjunkit och befinner sig för närvarande å en nivå lägre än tillförne. Under senaste månaderna hava visserligen överenskommelser träffats mellan sockerindustrierna i de viktigaste sockerproducerande länderna i världen i syfte att åstadkomma en stabilisering av sockermarknaden, men det är ännu för tidigt att bedöma verkningarna därav. Liksom i fjol torde därför i år ett avgörande i sockerfrågan böra ske med hänsyn till för närvarande kända förhållanden samt inskränkas att avse endast årets odling. Till denna ståndpunkt anser sig utskottet nu hava desto större anledning, som med utgången av 1931 års kampanj de mellan sockerfabriksaktiebolagen och betodlarna tecknade femåriga kontraktet upphöra att gälla.

Utgår man alltså från de för närvarande rådande förhållandena, har man beträffande årets sockerbetsodling att räkna med ett så lågt betpris, att odlingen säkerligen kommer att avsevärt minskas, därest staten ej ingriper till dess stödande. De olägenheter i skilda hänseenden, som äro förbundna med en dylik minskning, äro enligt utskottets mening för närvarande så allvarliga, att det måste anses som ett allmänt intresse av stor betydelse att söka medverka till odlingens uppehållande även under innevarande år. Enär detta tidigare vid upprepade tillfällen på ett såvitt utskottet kunnat finna övertygande sätt klarlagts, ingår utskottet här ej närmare därpå. Utskottet vill dock i detta sammanhang understryka den betydelse för beredande av arbetstillfällen, som sockerbetsodlingen och den därpå grundade sockerindustrien måste anses äga särskilt i nuvarande tider, då arbetslösheten i allmänhet på grund av den alltmer märkbara

Utskottet.

depressionen inom näringslivet hotar att stiga. Utskottet anser sig alltså böra förorda, att staten genom ett tillfälligt stöd medverkar till uppehållande jämväl av 1931 års sockerbetsodling. Samtidigt förutsätter utskottet, att sockerfrågans utveckling såväl i Sverige som i utlandet alltför följes med uppmärksamhet.

Vad angår det sätt, varpå en dylik medverkan från statens sida bör lämnas, anser utskottet i likhet med Kungl. Maj:t, att detta även i år bör ske genom ett tillägg till betpriset. samt att de därför erforderliga medlen skola utgå från ett för ändamålet å riksstaten uppfört särskilt anslag. Utskottet kan därför ej biträda de motionsvis framförda yrkandena, att stöd beredes betodlingen genom höjning av tullen å raffinerat socker. Med hänsyn till de ingående överväganden, för vilka frågan om den lämpligaste formen för ett tillfälligt statsunderstöd åt betodlingen varit föremål vid de båda senaste riksdagarna, finner utskottet det obehövt att här ingå på en mera vidlyftig motivering för denna sin uppfattning. Gentemot de i åtskilliga motioner framförda skälen för en höjning av tullen å raffinerat socker vill utskottet därför nu endast framhålla, att föregående års stödaktion åt sockerbetsodlingen torde kunna karakteriseras såsom en tillfällig åtgärd från statens sida till odlingens uppehållande i avvaktan på att det bleve skönjbart, vilken riktning den framtida utvecklingen å sockermarknaden kunde förväntas följa. Det ansågs ej uteslutet, att sockerpriset komme att stiga, så att den inhemska betodlingen och den därpå grundade sockerindustrien i Sverige skulle kunna bestå utan extra stöd. Då sedan dess sockerpriset å världsmarknaden ytterligare nedgått och därmed även utsikterna för vår svenska råsockertillverkning försämrats, synes det utskottet vara än mindre tillrådligt nu än i fjol att giva den tillfälliga statsåtgärd, varom här närmast är fråga, en sådan form, att åtgärden lätt bleve av varaktig karaktär. Därigenom skulle en odling, som måhända ändock ej kan för framtiden upprätthållas, fastläsas i sin nuvarande omfattning och på så sätt den anpassning efter förhållandena, som en sund utveckling av näringslivet kräver, försvåras på förevarande område.

Mot de bestämmelser och villkor för understödets utgående, som Kungl. Maj:t föreslagit samt de i anslutning därtill gjorda beräkningarna i propositionen rörande kostnaderna för stödet har utskottet ej heller något att erinra. Den omläggning av själva anordningen vid subventionen från ett garanterat minimipris till ett bestämt pristillägg per deciton sockerbeter, som Kungl. Maj:ts förslag innebär i förhållande till fjolårets stödaktion, är enligt utskottets mening välmotiverad icke minst med anledning av den säkrare grundval för beräkning av statens kostnader för det nu ifrågasatta stödet, som därigenom ernås. Av samma orsak finner sig utskottet böra biträda den av Kungl. Maj:t föreslagna begränsningen av understödet till att avse endast sockerbeter från högst 90 procent av den av envar odlare kontrakterade arealen. I fråga om subventionsbe-

loppets storlek synes det, huru önskvärt det ur åtskilliga synpunkter kunde vara att vid årets odling bibehålla det betpris, som tillförsäkrades sockerbetsodlarna förra året, likväl av statsfinansiella skäl vara nödvändigt att åtnöja sig med det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet. Utskottet anser sig i detta sammanhang även böra erinra om, att i en sådan tid som den närvarande, då priserna å flertalet varor, icke minst beträffande jordbruksprodukter, fortsätta att falla, man icke kan vänta, att betpriset skall förbli oförändrat.

Med hänsyn härtill synes det ej heller motiverat, att, såsom yrkats i den av herr Sköld m. fl. avgivna motionen, de enskilda betodlarna tillförbindas att icke under 1931 erbjuda lejd arbetskraft sämre villkor för betskötsel och betupptagning än som i detta avseende i allmänhet gällde i orten åren närmast före 1929. En bestämmelse av denna art i år skulle nämligen enligt utskottets mening, i jämförelse med vad under det gångna året gällt, innebära en skärpning i de allmänna villkoren för tillgodonjutande av understöd. Anledning därtill synes ej heller föreligga, enär, enligt vad nyssberörda motionärer själva vitsorda, betodlarna under det gångna året i det stora hela ställt sig den av 1930 års riksdag uttalade önskan i detta avseende till efterrättelse. Utskottet vill emellertid framhålla, att sockerbetsodlingens betydelse för beredande av arbetstillfällen är i år liksom i fjol ett starkt motiv för statsbidraget, varför det är av vikt, att detta syfte icke förfelas. Utskottet anser sig på grund därav böra förutsätta, att betodlarna i år vid användande av lejd arbetskraft ej tillämpa sådana lönesatser, som äventyra statshjälpens sociala karaktär.

Vad därefter angår det yrkande, som likaledes framförts i den av herr Sköld m. fl. väckta motionen, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att särskilt statsunderstöd för sockerbetsodlingen från och med år 1932 må kunna undgås, vill utskottet, med erinran om vad utskottet tidigare anfört beträffande betsockerproduktionens framtida utveckling, hänvisa till att departementschefen å sid. 40 i den föreliggande propositionen uttalat, bland annat, att »spörsmålet om den svenska sockernäringens möjligheter att i fortsättningen kunna bestå utan extra ordinärt statsunderstöd givetvis bör med största noggrannhet undersökas». Av den ovan lämnade redogörelsen framgår vidare, att en allsidig utredning i sockerfrågan fortfarande pågår genom 1929 års sockersakkunniga, åt vilka även uppdragits att i egenskap av undersökningsmyndighet jämlikt den s. k. monopollagen av den 18 juni 1925 verkställa undersökning rörande de svenska sockerfabriksbolagens inverkan på priset förhållandena å sockerbetor och socker inom landet. Att denna utredning också bör klarlägga huru det nuvarande tullskyddet utnyttjas av de olika intressenterna inom sockerproduktionen finner utskottet vara självklart. Slutligen får utskottet även erinra om att 1928 års tullkommitté torde ur de synpunkter,

den har att anlägga, upptaga jämväl sockerfrågan till behandling. Under sådana förhållanden finner utskottet — som anser det vara ett viktigt önskemål att såväl ovan nämnda spörsmål som den fråga, som avses i den av herrar Westman och Löfvander väckta motionen I: 118, ägnas all den uppmärksamhet, som en grundlig utredning av alla på frågan om sockerbetsodlingens framtida bestånd inverkanse faktorer kräver — det ej erforderligt, att hos Kungl. Maj:t särskild hemställan därom göres.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

I) att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 42 samt i anledning av motionerna I: 203, II: 337, II: 340 och II: 343 ävensom med avslag å motionerna I: 121, I: 204, II: 159, II: 336, II: 341 och II: 344 — för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor* att användas för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen tillstyrkta grunder, av visst tillägg till priset för 1931 års sockerbetsodling;

II) att motionen II: 337, i den mån den ej kan anses besvarad genom vad utskottet här ovan under I hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd;

III) att motionen I: 118 ej må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 februari 1931.

På sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Nilsson i Kristianstad, Leander, Ericson i Obergå, Björnsson, Åström, Linders, Eriksson i Ljusdal, Andersson i Fåltensborg, Johansson i Fredrikslund och Gabrielsson;

från andra kammaren: herrar Johansson i Uppmålby, Månsson i Furuvik, Lövgren i Nyborg, Nilsson i Hörby, Wohlin, Johansson i Krogstorp, Pettersson i Bjälbo, Sköld, Carlström och Pehrsson i Bramstorp.

Reservationer:

1) av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *J. B. Johansson, Gabrielsson, Wohlin, Johansson* i Krogstorp och *Pettersson* i Bjälbo, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»För egen del vill utskottet till en början framhålla, att läget å den internationella sockermarknaden fortfarande är sådant, att det måste anses uteslutet att med någon säkerhet bedöma den kommande utvecklingen. Sedan motsvarande tidpunkt förra året har priset för socker kraftigt sjunkit och befinner sig för närvarande å en nivå lägre än tillförne. Under senaste månaderna hava visserligen överenskommelser träffats mellan sockerindustrierna i de viktigaste sockerproducerande länderna i världen i syfte att åstadkomma en stabilisering av sockermarknaden, men det är ännu för tidigt att bedöma verkningarna därav. Liksom i fjol torde därför i år ett avgörande i sockerfrågan böra ske med hänsyn till för närvarande kända förhållanden samt inskränkas att avse endast årets odling. Till denna ståndpunkt anser sig utskottet nu hava desto större anledning, som med utgången av 1931 års kampanj de mellan sockerfabriksaktiebolagen och betodlarna tecknade femåriga kontrakten upphöra att gälla.

Utgår man alltså från de för närvarande rådande förhållandena, har man beträffande årets sockerbetsodling att räkna med ett så lågt betpris, att odlingen säkerligen kommer att avsevärt minskas, därest staten ej ingriper till dess stödjande. De olägenheter i skilda hänseenden, som äro förbundna med en dylik minskning, äro enligt utskottets mening för närvarande så allvarliga, att det måste anses som ett allmänt intresse av stor betydelse att söka medverka till odlingens uppehållande även under innevarande år. Enär detta tidigare vid upprepade tillfällen på ett så vitt utskottet kunnat finna övertygande sätt klarlagts, ingår utskottet här ej närmare därpå. Utskottet vill dock i detta sammanhang understryka den betydelse för beredande av arbetstillfällen, som sockerbetsodlingen och den därpå grundade sockerindustrien måste anses äga särskilt i nuvarande tider, då arbetslösheten i allmänhet på grund av den alltmer märkbara depressionen inom näringslivet hotar att stiga. Utskottet anser sig alltså böra förorda, att staten genom ett tillfälligt stöd medverkar till uppehållande jämväl av 1931 års sockerbetsodling. Samtidigt förutsätter utskottet, att sockerfrågans utveckling såväl i Sverige som i utlandet alltför följes med uppmärksamhet.

Vad angår det sätt, varpå en dylik medverkan från statens sida bör lämnas, anser utskottet, att detta bör ske genom en för ändamålet lämpligt

avpassad tullförhöjning å raffinerat socker, i förening med sådana särskilda bestämmelser för tryggande av att stödåtgärden uteslutande kommer betodlingen till godo, som i Kungl. Maj:ts proposition föreslås.

Enligt utskottets mening är den av fjolårets riksdag beslutade formen för statsunderstöd åt betodlingen, nämligen uppförandet å riksstaten av ett särskilt anslag för ändamålet, ur principiell synpunkt betänkelig och i statsfinansiellt avseende, ej minst under depressionstider som den nuvarande, mindre lämplig. Till vilka oförutsedda konsekvenser en sådan subventionspolitik kan leda framgår av den för år 1930 beslutade stödaktionen, för vilken beräknades ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor, men som på grund av ytterligare fallande världsmarknadspris å socker samt en osedvanligt rik betskörd numera anses komma att draga en kostnad av ej mindre än 7,900,000 kronor. Det av Kungl. Maj:t nu framlagda subventionsförslaget är visserligen så utformat och förknippat med sådana bestämmelser, att det beräknade extra förslagsanslaget — 3,800,000 kronor — icke torde kunna befaras komma att mera nämnvärt överskridas. Men detta förhållande förtager likväl icke tyngden hos invändningarna mot en åtgärd av detta slag, företagen under en tid med ansträngda statsfinanser. Härtill kommer såsom den ur betodlingens synpunkt största svagheten hos Kungl. Maj:ts proposition, att denna ger betodlingen en i sak otillfredsställande hjälp. Det av Kungl. Maj:t beräknade pristillägget av 40 öre för deciton betor kan icke — i synnerhet om sockerpriset ej kommer att förbättras eller om detsamma skulle komma att ytterligare sjunka — anses utgöra ett med hänsyn till önskvärdheten av betodlingens upprätthållande och de på betfälten sysselsatta arbetarnas intressen tillräckligt stöd. Ej heller står den i Kungl. Maj:ts proposition intagna klausulen om erhållande av pristillägg allenast för betor, odlade på areal, som ej överstiger 90 procent av den tecknade, i god överensstämmelse med den av fjolårets riksdag företrädde uppfattningen rörande den omfattning, i vilken betodlingen borde upprätthållas.

För den meningsriktning, som ur frihandelssynpunkter och av andra skäl anser något extra stöd åt betodlingen icke böra utgå, torde visserligen denna den kungl. propositionens läggning framstå som en förtjänst hos densamma. Av föredragande departementschefens uttalanden i propositionen framgår emellertid, att departementschefen icke för sin del vägleddes av en sådan uppfattning. Departementschefen har fastmera stannat vid de föreslagna begränsningarna hos stödaktionen företrädesvis av statsfinansiella hänsyn och för att i görligaste mån förebygga ett sådant överskridande av för ändamålet anvisat anslag, som skett under innevarande budgetår. Utskottet vill i anledning härav icke underlåta att framhålla den genomgående och avsevärda brist, som vidlåder systemet med subventioner å statsbudgeten som medel för näringars skyddande, nämligen att skyddets storlek och effektivitet måste göras väsentligt beroende av bud-

getlägets växlingar och att skyddet sålunda blir till sin natur svarberäkneligt och ej sällan otillräckligt.

Vid jämförelse med den kungl. propositionen innefattar den i de likalydande motionerna I:121 och II:159 föreslagna åtgärden med en provisorisk tullförhöjning av 8 kronor för 100 kilogram raffinerat socker beaktansvärda fördelar. Åsättandet av en tull eller vidtagandet av en tullförhöjning är en sedan gammalt beprövad väg för en närings skyddande mot övermäktig utländsk konkurrens, och en dylik åtgärd är även den för detta syfte mest verkningsfulla. Utan att enligt utskottets uppfattning möta några principiella betänkligheter och utan att belasta statsbudgetens utgiftssida möjliggör en sådan tullförhöjning, som i nämnda motioner föreslås, ett stöd åt betodlingen, vilket fullt tryggar denna odlings upprätthållande. De mot tullförhöjningar ur konsumentsynpunkt vanligen riktade invändningarna anser utskottet vara i förevarande fall föga bärande. Svenska sockerfabriksaktiebolagets priskurantpris å krossmelis, med avdrag av skatt och grossistrabatt, växlade under de olika månaderna av år 1926 inom gränserna 36.2—45.5 öre per kg., och sjönk först i december 1928 under gränsen 35 öre per kg. Motsvarande siffra för november 1930 var 26.3 öre per kg., och i den kungl. propositionen räknas med ett pris av 26 öre per kg. Genom priset på socker få sålunda sockerkonsumenterna nu detta högvärdiga näringsmedel till ett så lågt pris, att en tullförhöjning med 8 öre per kg. raffinerat socker ej ens kan beräknas stegra priset till den vid jämförelse med de nästföregående åren låga nivå, som detta pris intog i slutet av år 1928. Ytterligare må erinras därom, att sockeraccisen, som ännu för budgetåret 1924/1925 utgick med 16 öre per kg., under de därefter följande åren succesivt minskats för att slutligen helt bortfalla. Under budgetåret 1924/1925 utgjorde statsverkets inkomst av sockeraccisen — vilken accis praktiskt taget helt och hållet drabbade konsumenterna av socker — 29,769,000 kronor eller, i det närmaste, 30,000,000 kronor. Utskottet finner med beaktande av dessa olika omständigheter ej annat än skäligt, att sockerkonsumenterna i ett läge som det nuvarande — då det av sockerpriset beroende betpriset, därest ej ett extra stöd beredes betodlingen, icke täcker denna odlings produktionskostnader — bära de med stödaktionen förenade kostnaderna.

Ur odlarnas och de på betfälten sysselsatta arbetarnas synpunkt är en tullförhöjning, sådan som den i förenämnda motioner föreslagna, givetvis av avsevärt större värde än Kungl. Maj:ts proposition.

I statsfinansiellt avseende slutligen skulle ett godtagande av den av utskottet här förordade tullinjen ej endast medföra, att statsbudgetens utgiftssida avlastades med det i den kungl. propositionen föreslagna anslaget av 3,800,000 kronor, utan även att någon om ock mindre ökning i tullinkomster tillfördes statskassan.

Utskottet — som med nu angivna utgångspunkter finner den i de likalydande motionerna I:203 och II:340 samt i motionen II:343 anvisade kom-

binationen av subvention och tullförhöjning vara att föredraga framför Kungl. Maj:ts förslag — anser av här anförda skäl den i motionerna I:121 och II:159 föreslagna tillfälliga förhöjningen av tullsatsen å raffinerat socker med 8 kronor per 100 kilogram vara den form av stödåtgärd, som i alla avseenden är att föredraga.

I motionen II:337 har föreslagits, att riksdagen måtte i samband med godkännande av Kungl. Maj:ts proposition förklara, att tilläggspris av statsmedel för under 1931 odlade sockerbeter endast skall utgå till odlare, som i enlighet med avgiven förbindelse icke under 1931 erbjudit lejd arbetskraft sämre villkor för betskötsel och betupptagning än vad som i detta avseende i allmänhet gällde i orten åren närmast före 1929. Utskottet finner ett dylikt uttalande böra av principiella skäl icke ifrågakomma.

Vad därefter angår det yrkande, som framförts i sistnämnda motion, andra punkten, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att särskilt statsunderstöd för sockerbetsodlingen från och med år 1932 må kunna undgås, vill utskottet, med erinran om vad utskottet tidigare anfört beträffande betsockerproduktionens framtida utveckling, hänvisa till att departementschefen å sid. 40 i den föreliggande propositionen uttalat, bland annat, att »spörsmålet om den svenska sockernäringsens möjligheter att i fortsättningen kunna bestå utan extra ordinärt statsunderstöd givetvis bör med största noggrannhet undersökas». Av den ovan lämnade redogörelsen framgår vidare, att en allsidig utredning i sockerfrågan fortfarande pågår genom 1929 års sockersakkunniga, åt vilka även uppdragits att i egenskap av undersökningsmyndighet jämlikt den s. k. monopollagen av den 18 juni 1925 verkställa undersökning rörande de svenska sockerfabriksbolagens inverkan på prisförhållandena å sockerbeter och socker inom landet. Att denna utredning också bör klarlägga huru det nuvarande tullskyddet utnyttjas av de olika intressenterna inom sockerproduktionen finner utskottet vara självklart. Slutligen får utskottet även erinra om att 1928 års tullkommitté torde ur de synpunkter, den har att anlägga, upptaga jämväl sockerfrågan till behandling. Under sådana förhållanden finner utskottet — som anser det vara ett viktigt önskemål att såväl nyssnämnda spörsmål som den fråga, som avses i motionen I:118, ägnas all den uppmärksamhet, som en grundlig utredning av alla på frågan om sockerbetsodlingens framtida bestånd inverkanse faktorer kräver — det ej erforderligt, att hos Kungl. Maj:t särskild hemställan därom göres.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

- 1) att riksdagen måtte — med bifall till motionerna I:121 och II:159 samt i anledning av motionerna I:204, II:341 och II:344 ävensom med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 42 och motionerna I:203, II:337, II:340 och II:343 — besluta att för socker, hänförligt

till tulltaxenummer 120 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxa, skall under tiden från och med den 1 mars 1931 till och med den 28 februari 1932 eller den tidigare dag i februari 1932, Kungl. Maj:t bestämmer, tullen utgå med 18 kronor för 100 kilogram, att bestämmelse här om skall såsom en anmärkning till nämnda tulltaxenummer intagas i tulltaxan, samt att därvid de i ovan nämnda båda motioner I:121 och II:159 angivna grunder skola tillämpas,

2) att motionen II:336 måtte anses besvarad genom vad utskottet här ovan under 1) hemställt,

3) att motionen I:118 ej må föranleda någon riksdagens åtgärd»;

2) av herrar *Ericson* i Obergå, *Nilsson* i Hörby och *Pehrsson* i Bramstorp, som ansett utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»För egen del — — — (= utskottet, sid. 25) — — — upphöra att gälla.

Utgår man alltså — — — (= utskottet, sid. 25—26) — — — följes med uppmärksamhet.

Vad angår det sätt, varpå en medverkan från statens sida bör lämnas, anser sig utskottet, bland annat med hänsyn till det ytterligare prisfallet å socker sedan frågan föregående år var föremål för riksdagens prövning, vilket i viss mån synes betingat av konstlade åtgärder från en del av de sockerproducerande ländernas sida, samt det budgetära läget, nödsakat föreslå, att jämte av Kungl. Maj:t föreslaget anslag en del av de erforderliga medlen uttagas genom konsumtionsbeskattning i form av tullförhöjning. Då statens medverkan till sockerbetsodlingens uppehållande är att betrakta som en tillfällig åtgärd i avvaktan på förhållandenas vidare utveckling på sockermarknaden, bör även tullförhöjningen, trots vissa därmed förenade olägenheter, vara av tillfällig karaktär och endast avse innevarande års produktion.

Stödaktionen bör, enligt utskottets mening, även i år givas formen av ett tillägg till betpriset med ett garanterat minimipris per deciton sockerbeter, då detta torde vara ett nödvändigt villkor för att syftet med densamma med någon sannolikhet skall kunna vinnas. Det syntes även berättigat, att betodlarna erhålla möjlighet att i förväg beräkna det ekonomiska resultatet av den odling utöver minimiarealen, som det är avsikten att åstadkomma genom statens ingripande. Då produktionskostnaderna icke kunna väntas ställa sig billigare för innevarande år än vad fallet var under sistlidet år, anser utskottet det önskvärt, att minimipriset per deciton sockerbeter fixeras till oförändrat belopp eller 2 kronor 45 öre.

Vid ett beräknat sockerpris av 26 öre per kilogram raffinad uppgår det kontrakterade betpriset till 1 krona 62 öre och med av Kungl. Maj:t föreslaget tillägg till 2 kronor 2 öre per deciton. För ett garanterat pris av 2 kronor 45 öre skulle alltså 43 öre per 100 kilogram sockerbetor behöva uttagas genom konsumtionsbeskattning. Även om sådana villkor fastställas, att den genom tullförhöjningen föranledda höjningen av sockerpriset kan till hela sitt belopp användas till förbättring av betpriset, torde en tullförhöjning av 4 öre per kilogram raffinad vara erforderlig, då man torde få räkna med att av skäl, som utförligt relaterades i 1929 års proposition angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande, den av bolagen under året försålda sockermängden avsevärt nedgår.

Vid ett garanterat betpris av 2 kronor 45 öre per deciton torde någon sänkning av arbetslönerna icke behöva förekomma, varför utskottet anser sig böra förutsätta, att de betodlare, som använda lejd arbetskraft för betskötsel och betupptagning, under 1931 icke erbjuda sämre villkor för detta arbete, än vad som i allmänhet gällde under sistlidet år. Att i enlighet med vad som yrkas i motion II:337 avkräva de enskilda betodlarna särskilda förbindelser i detta avseende torde icke vara nödvändigt, då det visat sig, att betodlarna år 1930 så gott som undantagslöst ställt sig den då uttalade förväntan i samma riktning till efterrättelse. Vid ett antagande av Kungl. Maj:ts förslag oförändrat skulle däremot införandet av liknande villkor, såsom påyrkas i nyss nämnda motion, enligt utskottets mening på grund av pristilläggets otillräcklighet medföra, att syftet med stödaktionen äventyrades, då man under sådana förhållanden icke kunde förvänta, att odling komme till stånd i den omfattning, som ur social synpunkt ansetts önskvärd.

Vad därefter angår det yrkande — — — (= utskottet, sid. 27—28) — — — särskild hemställan därom göres.

Rörande anslagets användning samt fördelningen av de medel, som inflyta på grund av det genom tullförhöjningen förorsakade högre sockerpriset, torde följande böra gälla.

1) För sockerbetor, som odlas under 1931 och levereras till sockerfabrik under kampanjen 1931/1932, betalas genom vederbörande sockerfabriksaktiebolag enligt följande grunder ett tilläggspris i syfte att för nedan angivna odlare och odlingar säkerställa ett pris av 2 kronor 45 öre för 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt.

2) Tilläggspris tillkommer odlare, som före 1930 tecknat flerårigt betodlingskontrakt och jämlikt detta under 1931 odlar betor på en areal, ej understigande 70 procent av den i kontraktet ursprungligen tecknade arealen (den ursprungliga arealen) och ej överstigande den ursprungliga arealen. I nu åsyftat fall utgår tilläggspris för betor från hela den odlade arealen.

Odlare med flerårskontrakt, som 1931 odlar betor på större areal än

den ursprungliga arealen, erhåller här avsett tilläggspris endast för betor från den ursprungliga arealen och alltså icke för betor från överskjutande areal. I sist åsyftade fall fördelas den levererade betkvantiteten å den ursprungliga arealen och den överskjutande arealen i förhållande till dessa arealers storlek.

3) För odlare, som 1927, 1928 eller 1929 odlat betor enligt ettårigt kontrakt, skall i tillämpliga delar gälla vad ovan under moment 2 sägs, därvid såsom ursprunglig areal skall räknas den areal, nu avsedd odlare i medeltal odlat under 1927 och 1928, eller, om odling ägt rum endast under 1929, den under 1929 odlade arealen.

4) Därest odlare med kontraktssenlig rätt att obegränsat öka sin kontraktssenliga areal enligt särskild skriftlig överenskommelse med vederbörande sockerbolag under något av åren 1928 eller 1929 odlat betor å större areal än den, som enligt förestående regler skulle räknas såsom ursprunglig areal, må såsom ursprunglig areal anses den högsta areal, sådan odlare odlat under 1927, 1928 eller 1929.

5) Tilläggspris utgår endast, därest det kontraktssenliga grundpriset för 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt understiger 2 kronor 45 öre, därvid tilläggspriset för 100 kilogram sextonprocentiga sockerbetor utgör skillnaden mellan 2 kronor 45 öre och sagda grundpris.

6) Sockerfabriksaktiebolagen äga att under den tid, tilläggen av dem utbetalas, successivt och i avräkning utfå statsmedel för ändamålet mot redovisningsskyldighet. Senast den 15 mars 1932 avgiva bolagen slutredovisning. Bolagen äro pliktiga tillhandahålla allt det material, som är erforderligt för statens kontroll av slutredovisningens riktighet.

7) Genom tullhöjningen antages vederbörande sockerbolags priskurantpris å socker kunna höjas med 4 öre per kilogram, därifrån dock avgår grosshandelsrabatt, beräknad till 4 procent. Bolagets merinkomst på grund av tullhöjningen under den period, som enligt betodlingskontrakten ligger till grund för regleringen av 1931 års sockerbetspris, kommer således att utgöra 3.54 öre för varje kilogram socker, som sålts under tiden från tullhöjningens ikraftträdande till sagda periods slut. Av denna merinkomst går på grund av kontraktet en del till odlarna genom förhöjt pris å samtliga till kampanjen 1931/1932 levererade betor. Återstoden av merinkomsten skall av bolaget enligt här ovan angivna grunder utbetalas som tilläggspris för viss del av de betor, som enligt nu gällande flerårskontrakt odlas under 1931 och levereras under kampanjen 1931/1932.

Redovisning till statsverket rörande den i detta moment avsedda merinkomst skall ske senast den 15 mars 1932.

Kungl. Maj:t utfärdar nödiga bestämmelser angående kontrollering av i detta moment avsedda redovisningars riktighet, och vederbörande sockerbolag är pliktigt tillhandahålla allt det material, som är erforderligt för kontrollens verkställande.

8) Det förutsättes, att sockerbolagen för 1931 av egna medel lämna betodlarna visst ytterligare fraktbidrag i likhet med vad som skett för 1930.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

1) att riksdagen måtte — med bifall till motionerna I: 203 och II: 340 och i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 42 samt i motionerna II: 337 och II: 343 ävensom med avslag å motion II: 336 — för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor att användas för utlämnande, i hudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder, av visst tillägg till priset för 1931 års sockerbetsodling;

2) att riksdagen måtte — med bifall till motionerna I: 204 och II: 341 samt i anledning av motionen II: 344 — besluta, att för socker hänförligt till tulltaxenummer 120 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxa skall under tiden från och med den 1 mars 1931 till och med februari månad 1932 eller den tidigare dag i februari månad 1932, som Kungl. Maj:t bestämmer, tullen utgå med 14 kronor för 100 kilogram, att bestämmelse härom skall såsom en anmärkning till nämnda tulltaxenummer intagas i tulltaxan, samt att Kungl. Maj:t må äga att fastställa de grunder, som härvid skola tillämpas, och utfärda härför erforderliga bestämmelser;

3) att motionerna I: 121 och II: 159, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan under 2) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4) att motion I: 118 ej må föranleda någon riksdagens åtgärd»;

3) av herrar *Månsson* i Furuvi, *Åström* och *Eriksson* i Ljusdal, som hemställt,

att riksdagen må

1) avslå såväl Kungl. Maj:ts proposition nr 42 som även de i motionerna I: 121, I: 203, I: 204, II: 159, II: 337, II: 340, II: 341, II: 343 och II: 344 väckta för-

slagen om åtgärder för sockerbetsodlingens uppehållande samt

2) förklara, att motionerna I: 118 och II: 336, i den mån de ej äro besvarade i punkten 1) här ovan, icke föranleda någon riksdagens åtgärd;

4) av herrar *Björnsson, Lövgren* i Nyborg, *Linders, Johansson* i Uppmälby och *Sköld*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort vara av följande lydelse:

»För egen del vill utskottet till en början framhålla, att läget — — — (= utskottet, sid. 25—27) — — — att falla, man icke kan vänta, att bet-priset skall förbli oförändrat.

I fråga om det i den av herr *Sköld* m. fl. avgivna motionen gjorda yrkandet, att de enskilda betodlarna skulle tillförbindas att icke under 1931 erbjuda lejd arbetskraft sämre villkor för betskötsel och betupptagning än som i detta avseende i allmänhet gällde i orten åren närmast före 1929, vill utskottet för sin del uttala, att ett dylikt villkor för statshjälpen ingalunda kan betraktas såsom obilligt. Statsingripandet till sockerbetsodlingens stödjande torde nämligen vara påkallat framför allt av sociala skäl. Ovan har utskottet påpekat, att ett uppehållande i större utsträckning, än vad som utan understöd från statens sida skulle komma att ske, av sockerbetsodlingen är av stor betydelse för bibehållande av arbetstillfällen. Det torde emellertid vara lika behjärtansvärt att tillse, att under en tid, då statsunderstöd gives för sockerbetsodlingens uppehållande de å förevarande område synnerligen låga arbetslönerna icke ytterligare nedpressas genom ett hänsynslöst utnyttjande från betodlarnas sida av den utav depressionen förorsakade ökade tillgången på arbetskraft. Med hänsyn till de tekniska svårigheter, som synas vara förbundna med en tillämpning av ett beslut utav den art, som i motionen åsyftas, anser sig utskottet likväl icke kunna tillstyrka motionen i hela dess utsträckning. Utskottet håller emellertid före, att samma verkan som den med motionens yrkande avsedda bör kunna vinnas genom ett uttalande från riksdagens sida. *Utskottet anser sig därför böra förut-sätta, att de betodlare, som använda lejd arbetskraft för betskötsel och betupptagning, icke under 1931 erbjuda sämre villkor för detta arbete, än vad som i detta avseende i allmänhet gällde i orten åren närmast före 1929.*

Vad därefter angår det yrkande, som likaledes — — — (= utskottet, sid. 27—28) — — — riksdagens åtgärd.»